

ZIMANÊ KURDÎ

SERETAYÎ

6

2021/2022

AMADEKAR

Ev pirtûk ji aliyê Komîteya
Zimanê Kurdî ve hatiye
amadekirin.

LÊVEGER

- Komîteya Şopandinê
- Komîteya Fotoşopê
- Komîteya Redektheyê.

Ev pirtûk ji aliyê Saziya Minhacan
ve, weke pirtûka wanedayînê, ji bo
dibistanan hatiye pejirandin.

NAVEROK

BEŞA YEKEM	7
ŞAGIRT IM	8
KITEKIRIN	14
JIYANA SERKEFTÎ	17
DAÇEKÊN HEVEDUDANÎ	23
BERPIRSYARÎ	27
GIHANEK	33
AREZÛ	36
KOMENAV	42
MIROVÊN VÎNDAR	46
CÎNAVÊN LIHEVXISTÎ	52
BEŞA DUYEM	57
TÊKILIYA BI LAWIRAN RE	58
CÎNAVÊN GIRÊKÎ	64
ÇANDINA DARAN	67
CÎNAVÊN PIRSYARIYÊ	73
PAQIJIYA KESAYETÎ	76
LÊVEGER (1)	81
WERZIŞVAN	83

BEŞA SÊYEM	91
KARÊ QENC	92
HEVALNAV	97
KÎ ME EZ?	100
BIYANÎTÎ	107
HEVALNAVÊN ŞANÎDANÊ	112
SÛRA AMEDÊ	114
LÊVEGER (2)	119
CELADET BEDIRXAN	121
HEVALKARÊN ÇAWANIYÊ	127
CEJNA DAYÎKÊ	129
HEVALKARÊN ÇENDANIYÊ	133
BEŞA ÇAREM	135
ROJA ZAROKAN	136
XEBITÎNA ZAROKAN	142
HEVALKARÊN CIH Û BEREKÊ	148
MIJARA SERBEST	152
DEMA BORIYA TÊDEYÎ	154

BEŞA YEKEM

Ber bi kesayeteke
baştir ve

1

ŞAGIRT IM

2

JİYANA
SERKEFTÎ

3

BERPIRSYARÎ

4

AREZÛ

5

MIROVÊN
VÎNDAR

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Li gorî te xweperwerdekirin çi ye?
2. Çawa mirov dikare zanînê bi dest bixe?
3. Çima mirov xwe perwerde dike?
4. Çi sûdên xweperwerdekirinê li civak û mirovan hene?

ŞAGIRTIM

Şagirtekî perwer im
Pir zana û xwêner im

Dema diçim dibistan
Bi xwendinê behwer im

Ji zanînê hez dikim
Çendî qelemperwer im

Dema ku ez dixwînim
Li rastiyê digirim

Xwedî qad û welat im
Pir bi hêz û huner im

Heger nezan bimînîm
Tim bi ah û keser im

Qelem dibe çeka min
Bi wê şewq û fener im

Ruhnî dikî rêya min
Bi wê ez şoreşger im

Şoreşa pêşveçûnê
Lewra li qada şer im

Warê min Kurdistan e
Ji bo wê şoreşger im

Dema herim civatan
Ji zanînêr` nûner im

Bilind im, ez çiya me
Ez rêzan û serwer im

Salihê Heydo

Wateyên Peyvan

Em hemwate yan jî şîroveyên peyvên li jêr binivîsin:

Peyv	Hemwate - Şîrove
Perwer	
Xwêner	
Behwer	
Qelemperwer	
Huner	
Fener	
Pêşveçûn	
Nûner	
Rêzan	
Serwer	

Guftûgoya Waneyê

1. Helbestvan vê helbestê bi zimanê kê vedibêje?
2. Em malika yekem û duyem şîrove bikin.
3. Helbestvan di malika çaran de, çawa li rastiyê digere?
4. Li gorî helbestvan, kengî mirov bi “ah û keser”ê dimîne?
5. Em ji helbestê, malikeke ku ramana helbesta li jêr raber dike, binivîsin.

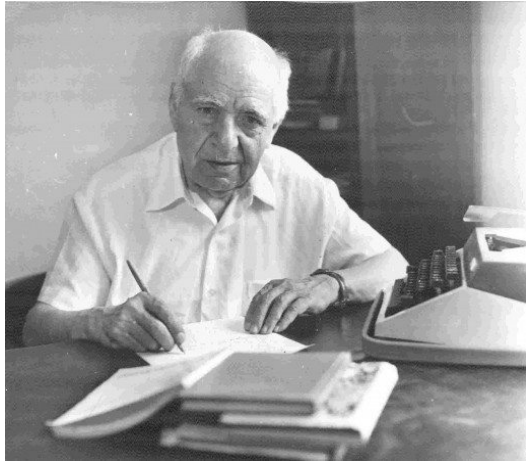
**“Xwendin nebe kes naçe pêş
Peyda dibin pir derd û êş”**

6. Di kîjan malikê de, zanîn dibe çeka berevaniyê û jiyana me ronî dike?
7. Em di helbestê de, lêkerekî dema niha û hevalnavekî destnîşan bikin.
8. Ramana bingehîn a vê helbestê çi ye?
9. Ji her komekê du kes li hember hevalên xwe rawestin û helbestê bi awazî biavêjin ber hev.
10. Em serenavekî nû ji helbestê re, hilbijêrin.

Hîndarî

Em deqa li jêr baş bixwînin û xalbendiyên pêwîst, bi kar bînin:

Bavê min karê şivantiyê dikir û dayîka min jî ji ber xizaniyê, di malan de kar dikir.....Ev kar bi tevahî ji bo xwexwedîkirin û berdewamiya jiyane bû.....Gava bavê min diçû ber pez û dayîka min diçû karê xwe,

Erebê Şemo

em li derve diman û rastî sermayê dihatin.....Ji bo ku em jî derbasî hundir bibin.....xwediyan malan ji me re digot..... Derbasî cihê sewalan (axur) bibin, lê mercekî me heye; divê hûn axur paqij bikin. Her weha min weke karmend li dibistana gund kar kir; min dibistan paqij dikir û bi karên cuda radibûm. Mamosteya gund, derfet da min ku ez di ber karê xwe re, beşdarî perwerdeyê bibim.....Lewra di kurttirîn dem de, ez û keça mamoste bûn xwendekarên herî serkeftî.

Romana Şivanê Kurmênc - Erebe Şemo

KITEKIRIN

Xwenaskirin, bingeha hemû zanistan e.

(Ebdullah Ocelan)

Heke tu dixwazî ji salekê re kar bikî, birincê biçîne.

Heke tu dixwazî ji bîst salan re kar bikî, darekê biçîne.

Heke tu dixwazî ji sed salî re kar bikî, perwerdeyê bike.

(Confucius)

Têghiştin, azadî ye.

(Spinoza)

1. Em hevok û nivîsên li jor kite bikin:

.....

.....

.....

.....

2. Em bersivên xwe di damika rêgezê de, li ser lînûsê binivîsin.

- a. Her kiteyek bi çend parçeyan ji devê mirov derdikeve?
- b. Di her kiteyekê de, çend tîpên dengdêr hene?
- c. Di her kiteyekê de, çend tîpên dengdar hene?

Rêgez

- a.
- b.
- c.

3. Em valahiyên li jêr dagirin.

Kiteyên ku ji tîpekê pêk tên:

Aram, Evîn,,,

Kiteyên ku ji du tîpan pêk tên:

Av, ax, ba,,,

Kiteyên ku ji sê tîpan pêk tên:

Çak, qûl, zar,,,

Kiteyên ku ji çar tîpan pêk tên:

Pend, qend, kurd,,,

” Agahiyên Wêjeyî “

Nivîsên Hûnandî

Nivîsên hûnandî, ji xêzik û malikan pêk tî. Di helbesta bipîvan de, her xêzikek bi tîpa mezin dest pê dike. Her weha, her xêzikek bi rêzbandê bi dawî dibe.

Evan teyran awaz digot
Şehlîl û bilbil bune cot
Ewan işqek li min firot
Dîsa bi xêr hatî bihar

Xuşxuş were eya bihar
Çûm di nava baxê gulîzar
Ez dîn kırım `işqa bihar
Dîsa bi xêr hatî bihar

Feqeyê Teyran

- Tu jî bi alîkariya mamoste, wêjevanekî hilbijêre û du malikan ji dîwana wî binvîse.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Li gorî nêrîna te, dê mirov di jiyana xwe de çawa serkeftî be?
2. Ji bo pêkanîna armancên xwe, tu bi çi rengî tev digerî?
3. Ji bo pêkanîna armancan, tu çi ji hevalên xwe re dibêjî?

JIYANA SERKEFTÎ

Em di qonaxên jiyana xwe de, her dem tûşî astengî û kêşeyên ku li pêşiya pêkanîna xewn û daxwazên me dibin mîna keleman, tên. Lê ji bo ku em ayindeyeke baş bi dest bixin, pêwîst e tu carî van astengiyan ji xwe re nekin derd, gavê bi paş de navêjin û her dem, serkeftin armanca me be. Ya girîng ew e ku em ne tenê bi jiyaneke serfiraz bihizirin, lê rêya bidestxistina wê jî zanibin. Weke ku em dizanin jiyana serkeftî şert û merc û kilîtên wê hene. Heger em van şert û mercan di kesayeta xwe de pêk bînin, wê bi me re bibin alîkar ku em

karibin jiyaneke serkeftî, bi dest bixin. Ev şert û merc çi ne?
Ka em hinan ji wan bi hev re par ve bikin:

A yekem: Em hemû li hember dê û bavê xwe, malbata xwe, hevalên xwe, mamosteyên xwe û mirovên derdora xwe xwedî erk û berpirsyarî ne, lewra pêwîst e em van erkên xwe baş pêk bînin û paşguh nekin.

A duyem: Em her dem bi xwe û hêza xwe bawer bin, tu carî bi çavekî biçûk li xwe û mirovên derdora xwe nenêrin û dilnizim bin, wê demê em ê karibin hevkarî û hezkirinê bi dest bixin.

A sêyem: Di çi karê ku em bikin de, jêhatî, şareza û afrîner bin, di standina biryarên rast û dirust de rijd bin, serî li hember zehmetiyan netewînin û li hember wan rênçberiyê bikin. Her dem hizir û ramanên xwe nû bikin û hemû karên xwe bi rêkûpêkî û bi berhemdarî pêk bînin.

A çarem: Ji bo ku em van şert û mercên li jor di kesayeta xwe de pêk bînin, em dikarin bi rêya xwendin û xweperwerdekirinê wan bi dest bixin. Di jiyana me de, perwerde hêmaneke bingehîn e; çiqas pêwîstiya mirov bi xwarin, av û oksîjenê heye, ewqas pêwîstiya wî bi perwedeyê heye. Perwerde mirovên zana diafirîne û mirovên zana jî dibin hîmên civakeke pêşketî.

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Tûşîbûn	Rasthatin
Kêşe	Pirsgirêk
Ayinde	Dema bê
Rêncberî	Keddayîn
Rijd	Nevegerîna ji biryarê

Guftûgoya Waneyê

1. Li gorî nêrîna we, ya herî girîng di nav şert û mercên serkeftinê de, kîjan e û çima?
2. Em bi çi rengî dikarin li hember astengiyên jiyânê rawestin?
3. Di nêrîna we de, mirovê ku tu carî naxwaze fêrî tiştên baş bibe, wê mirovekî çawa be?
4. We çi sûd ji vê waneyê girt? Her yek bi du xêzan diyar bike.
5. Em navekî nû ji waneyê re hilbijêrin.

Hîndarî

1. Em tabloya li jêr veguhêzin lênûsa xwe û bi peyvên ku me wateya wan nas nekiribe dagirin û bi alîkariya mamoste, wateyên wan nas bikin:

Peyv	Wate

2. Em du hevokan li gorî vê hevoka li jêr binivîsin:
 - * Mirovên serkeftî, her dem xwe fêrî tiştên nû dikin.
3. Em dijwateyên peyvên li jêr binivîsin û piştê di hevokên guncaw de, bi kar bînin:

Hêz - Dilnizmî - Heval
4. Em di hevokên li jêr de, wateya peyva **serfiraz**, nas bikin:
 - * Ez bi ziman û çanda xwe ya neteweyî, **serfiraz im**.
 - * Min ezmûna xwe bi **serfirazî** bi dawî kir.
5. Em ji waneyê du navên xwerû, pêkhaî û hevedudanî binivîsin.

6. Em her hevokekê ji van hevokan bigihînin cureya wê:

- * Kêşe, li pêşiya me mîna keleman in. **Rastî**
- * Ji bo jiyane, pêwistiya mirov bi oksîjenê heye. **Nêrîn**
- * Pêwîst e, em erkên xwe baş pêk bînin. **Aşop**

7. Em ji waneyê du hevenav û komevan binivîsin.

8. Em vê hevoka li jêr kite bikin:

- * Em her dem dilnizim bin û xwe di ser mirovên din re negirin.

DAÇEKÊN HEVEDUDANÎ

Li ser xaka Kurdistanê gelek cureyên lawir û şînatîyan hene. Gelek cureyên çandiniyê li ser zeviyên wê tên çandin. Di nava wê de, gelek çem û robar diherikin. Li dora van çeman çanda Neolotîkê li pêş ket û li ber ava wan, gelek şaristanî hatin avakirin. Kurdistan welatê kurdan e, lê li nik kurdan jî pêkhatayên din jî hene mîna: ermen, ereb, suryan, çeçan ... Ji aliyê din ve jî li bin xaka Kurdistanê gelek heyberên mîna, petrol, gaz, kanza û hwd hene.

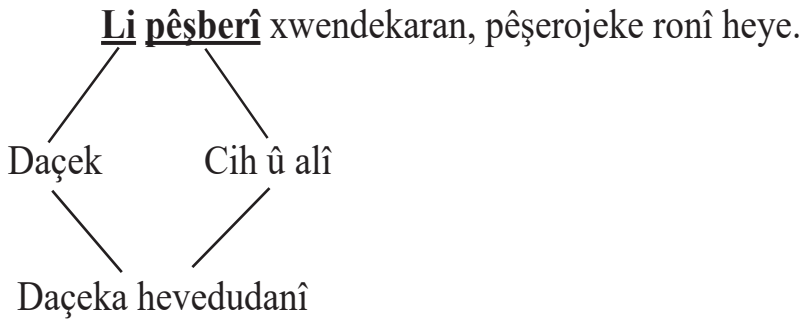
Ji ber van dewlemendiyên Kurdistanê û ji bo talankirina van berhemên wê, ew ji hêla dewletên cîran ve hat dagirkirin û bi dûv re ew parçe kirine.

1. Vê deqa li jor bixwînin û bala xwe bidin peyvên binxêzkirî.
2. Ev peyvên binxêzkirî, ji çi pêk tînin?
3. Peyvên ku li dûv daçekan hatine çî didin diyarkirin?

RÊGEZ

Daçekên hevedudanî ji daçekê û bê-
jeyeke ku cih û alî nîşan dide pêk tên. Her
daçekeke resen, gelek daçekên hevedudanî
saz dike.

1. **Li:** li ber, li dûv, li paş, li rex, li dor, li bin, li pey
...
2. **Bi:** bi nav, bi bin, bi ser, bi ber, bi jor, bi jêr ...
3. **Ji:** ji ber, ji dûv, ji paş, ji rex, ji aliyê, ji hêla ...
4. **Di:** di ber, di bin, di ser, di jor, di jêr, ...

1. Em van hevokên li jêr bi daçekên hevedudanî yên guncaw sergihayî bikin:
 - Şervanan dijmin xwe da.
 - Koçber zozanan ve çûn.
 - Neheng mezintirîn lawirê ku deryayê de dijî.
 - Xwe dîwarên xerabe bidin alî.
2. Em ji peyvên li jêr, daçekên hevedudanî saz bikin û di hevokan de, bi kar bînin.

Nêzîk - Dûr - Cem - Hember

Rênivîs

Kurê Mîr

Li bajarekî kurê mîrekî hebû, ew gelekî setemkar bû. Jiyana xwe bi tevahî di lîstik, nêçîrvanî û setemkariyê de, derbas dikir. Gelek caran diçû nêçîrê, lê mebesta wî ji nêçîrê ne xwarin û xwetêkirin bû. Berovajî wê, ji bo kêf û derbaskirina demeke xweş bû. Rojekê kurê mîr çû nêçîrvaniyê. Di wê nêçîrê de, rastî xifşeke xezalan hat, wî tîra xwe kêşa û nîşana xifşê girt. Dema tîra xwe ji kevanê berda, yekser tîra wî li cerga xifşê ket û ew bi giranî birîndar kir. Piştî ku lawê mîr nas kir ku nîşana xwe bi cih anî, piştî xwe bi xifşa xezalê vekir û meşiya. Di wê kêliyê de, kurê mîr dengê borîniyekê bihîst; dêya xifşê li ser termê wê diboriya. Bi dîtina vê kevîala biêş, kurê mîr gelekî xemgîn bû! Jiyana wî ya tijî setemkarî û hovîti weke belgefilmekî di ber çavên wî re derbas bû, ji kiryarên xwe şerm kir û got: “Heta ez weke vê ajalê jî nayê!” Lewra biryar da ku jiyana xwe biguhêre.

Ev kurteçîrok destpêka Desatana Zembîlfiroşê ye.

- Em bi heval û mamosteyên xwe re, berdewamiya vê çîrokê guftûgo bikin.
- Em dsetpêka wê bi kurtî weke rênivîs binivîsin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Kî bi kar û erkên ku ji te tên xwestin, radibe û çima?
2. Dema ku pêwîstiya hinekan bi alîkariyê hebe, tu alîkariya wan dikî yan na û çima?
3. Heger malbat an dibistan, te ji bo karekî erkdar bike, tu yê çawa tev bigerî?

BERPIRSYARÎ

Rewşen, şagirta refa şeşem e. Ew di xwendin û pêkanîna erkên xwe de, pir serkeftî ye.

Rewşen, gelek karên xwe êdî bi tena serê xwe dike; kê-m-zêde pêwîstiya wê bi alîkariyê kê-m bûye. Ew dikare bi tena serê xwe biçe dibistanê û vegere, arezû û beheryên xwe, xwe bixwe li pêş dixê û di tengasiyan de, bi hevalên xwe re dibe alîkar.

Di dibistana xwe de, bi vîneke mezin alîkariya heval û mamosteyên xwe dike û bi berpirsaryî tev digere.

Di malê de jî gelek berpirsaryariyan hildigre ser milên xwe û

bi dayîk, bav, xweşik û birayên xwe re dibe alîkar; her dem di kar û barên malê de destekê dide dayîka xwe û di waneyan de, alîkariya birayê xwe yê biçûk dike. Rojekê li enbara dibistanê ya ku amûr û alavên nayên bikaranîn tê de bi cih dibin, çavên Rewşenê li çend maseyên şikestî ketin, vê yekê bala wê kişand. Rewşenê yekser berê xwe da mamosteyê xwe û got: Mamoste, di enbara dibistanê de hin maseyên şikestî hene û pêwîstiya wan bi çakkirinê heye.

Ji ber ku xwedîderketin, parastin û çakkirina alav û samanên giştî, berpirsariya her kesî ne, min xwest di çakkirina van maseyan de, bibim alîkar.

Mamoste: Her bijî ji te re Rewşen, li ser ramanên te yê xweş û pêhesîna te ya bi berpirsariya giştî, lê tu yê çawa bibî alîkar?

- Bavê min dartiraş e; ew di warê çakkirina tiştên bi vî rengî de pispor e. Heger destûr hebe, dê sibe bavê min bê û van maseyan çak bike.

Mamoste bi rûkenî got: Belê, Rewşen, heger karê bavê te tune be, ew dikare bê alîkariyê bike.

Roja din bavê Rewşenê hat dibistanê û piştî kar û xebateke pîroz, mase ji nû ve saz bûn û êdî ji bo bikaranînê amade bûn.

Piştî vê yekê mamoste got: Xwendekarino, karê ku Rewşenê kiriye karekî pîroz e. Di jiyana mirovan de, berpirsariyê tişteki girîng e. Divê hemû mirov bi berpirsariyê tev bigerin û kar û erkên xwe bi giştî pêk bînin.

Berpirsyarî, kirina kar û erkên ku ji mirov tên xwestin bi dilsozî û bê ezezî ye. Heger hemû mirov bi berpirsyarî tev bigerin, dê tu carî kêmanî dernekevin û lipaşketin çênebe. Hejar jî destûr ji mamoste xwest û pirsî: Gelo çi berpirsyariyên mirovan hene?

Mamoste weha bersiva Hejar da: Berpirsyariyên ku dikevin ser milên mirovan pir in: parastina welat, paqijiya kesayetî, alîkariya dê û bav, xwedîderketina li hevalan, kirina kar û erkên xwe yê kesayetî ... Hemû berpirsyariyên mirovan in û divê her kes li gorî temen û karîna xwe, berbisyarên xwe pêk bîne.”

Guftûgoya Waneyê

1. Rewşenê çawa alîkariya birayê xwe yê biçûk diki?
2. Dema Rewşenê nas kir ku di enbara dibistanê de maseyên şikestî hene, çawa tev geriya?
3. Çima Rewşenê ji bo çakkirina maseyan xwest bibe alîkar?
4. Di nêrîna te de, karê ku Rewşenê kir, baş e, yan na û çima?
5. Li gorî te berpirsyarî çi ye?
6. Kesayeta Rewşenê binirxîne.
7. Heger mirov di karên xwe de bi berpirsyarî tev bigerin, wê çi encam derkevin? Binirxîne.

Hîndarî

1. Em hemwateyên peyvên li jêr binivîsin:
 - a. Vîn
 - b. Dartiraş
3. Em peyvên li jêr ên yekjimar bikin pirjimar û yên pirjimar bikin yekjimar:
 - a. Şagirt
 - b. Dibistan
 - c. Hevalên
 - d. Biryarên
 - e. Mamoste
 - f. Erkên
 - g. Xwendekaran
4. Em deqa li jêr di lênûsa xwe de binivîsin û hêmayên guncaw di valahiyan de, bi kar bînin:

“Sîpan xwendekarekî jîr e Ew rêzgirtinê ji dayîk bav û mamosteyên xwe re digire. Dema xwe di navbera xwendin lîstin û temaşekirina televîzyonê de bi rêkûpêk dike. Ji bo tendirustiya xwe jî li xwarin vexwarin û werzişê baldar e. Gelo karê ku Sîpan dike baş e

5. Em ji vebijêrkên li jêr, dijbera peyva sorkirî hilbijêrin:
- Her dem di kar û barên malê de, **destekê** dide dayîka xwe.

Alîkarî - Piştevanî - Dijberî

- Ew di warê çakkirina tiştên bi vî rengî de, **pispor** e.

Nezan - Şareza - Serwext

- Min xwest di **çakkirina** van maseyan de, bibim alîkar.

Sererastkirin - Xerabkirin - Jinûvesazkirin

6. Em li gorî waneyê, ramanên li jêr bi rêkûpêk bikin:

- Karkirin li ser çakkirina maseyan û amadekirina wan ji bo ku ji nû ve bînan bikin. ()

- Çalabûna Rewşenê di mal û dibistanê de, her weha alîkariya wê bi malbatê re. ()

- Diyarkirina berpirsyariyên giştî ji aliyê mamoste ve û çawaniya pêkanîna wan. ()

- Haybûna Rewşenê ji maseyên şikestî. ()

- Pêhesîna Rewşenê bi berpirsyarên giştî. ()

7. Em ji peyvên li jêr hevokekê saz bikin :

bêdawî - giştî - sûdeke - berpirsyariya

8. Em di hevokên li jêr de, wateya peyva “**destûr**”ê binivîsin:

- Heger tu destûrê bidî, ez ê pirtûka te ji bo demekê bibim.

- Di destûrên ziman de, rastnivîs tiştêkî bingehîn e.

- Parlemanter ji bo guftûgokirina destûrê li hev civiyan.

GIHANEK

1. Em peyvên li jêr di nava hevokan de, bi kar bînin:

Lê - Û - Ku - Jî - Her weha

Lê:

Û:

Ku:

Jî:

Her weha:

2. Di rêya peyvên (lê, û, ku, jî, her weha) de, çi bi hev ve hatine girêdan?

3. Em çi navî dikarin li wan bikin?

RÊGEZ

Gihanek: Ew bêje ne ku peyv û hevokan bi hev ve girê didin û têkiliyekê di navbera wan de, saz dikin.

4. Em valahiyên li jêr bi gihanekên guncaw dagirin:
- a. Dema ez diçûm dibistanê, bav birayê min ji bazarê dihatin.
 - b. Dilber, Kajîn, Rênas Jînê li şahiya 19`ê Tîrmehê amade bûn, ez berî wan amade bûm.
 - c. tu bixwînî, tu yê bi ser bikevî.
 - d. Ez ji xwendîna çîrokan hez dikim helbest jî bala min dikişînin.

Derbirîn

Kîvroşk û Kîso

1. Vê çîrokê li daristanê rû daye.
2. Kîvroşkê xwe di ser hemû lawrînan re didît.
3. Kîsoyê kiryarên kîvroşkê bihîstin.
4. Kîsoyê daxwaza pêşbirkeke bezê kir.
5. Encam: Kîso bi ser ket û kîvroşk ji kiryarên xwe vegeriya.

Vê çîrokê baş lêkolîn bike û bi rengekî xweşik bihûne.

Têbînî: Em xalên li jêr di ber çavan re, derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dûmahî

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Her yek ji we dema xwe ya vala bi çi dadigire û çima?
2. Li gorî nêrîna we, ew kar (arezû) bisûd e yan na?
3. Em çawa dikarin dema xwe ya vala bi tiştên bisûd dagirin?

” AREZÛ “

Di vê cîhanê de, bi milyaran mirov hene. Tevî ku mirov hemû nola hev in jî, lê kesayeta her mirovekî ji yên din cuda ye. Her mirovek, bi kesayeta xwe, nêrînên xwe, şeweyê jiyanê xwe û hestên

xwe, ji mirovên din cuda ye. Her mirovek, jiyanê li gorî xwe pênase dike û vê pênaseyê di rêya tevger û karê piratîkî yê rojane de, dide diyarkirin. Xweşbûna jiyanê, di rahênana hin tiştên taybet de dibîne. Ev kar an jî çalakiya taybet a ku mirov dema xwe ya vala pê dadigire û tê de dibe şareza, jê re “arezû” tê gotin. Her mirov arezûya wî heye, lê ne her mirov wê arezûya xwe dide der û bi pêş dixê. Arezû ji mirovan re delîveyeke xweş e; bi xwe re xemrevînî û kêfxweşiyê tîne, mirov ji hestên neyînî û fişarên jiyanî yên rojane ber bi vehesîn û hestên xweş ve dibe.

Arezû mijareke girêdayî xwezî û hêviyên mirov ên li hember tiştên hundir û derveyî wî ye. Mirov dixwaze têkiliyekê

di navbera kesayeta xwe û cîhana derdora xwe de, ava bike û di rêya van têkiliyan re, hinek ji xewn û xeyalên xwe ve-bêje û bandorekê li kesên derdora xwe bike.

Arezû, handerekî xurt bi mirov re çêdike ku gelek tiştên balkêş û bedew bike û dema xwe bi tiştêkî bisûd dagire. Em nikarin arezûyan di çarçoveya hin rahênanan de tenê pênase bikin; arezû pir û curbicur in. Niyarvanî arezû ye, stranvanî arezû ye, xwendin arezû ye, lîstin û werziş bi hemû cureyên xwe û çî karê ku mirov jê hez dike, hemû arezû ne. Lê ya girîng ew e ku mirov bi xwe bawer be û rê li ber arezûya xwe veke ku şên bibe, mezin bibe û bi pêş bikeve. Arezû jî mîna baxçeyekî ye ku tu lê xwedî dernekevî, wê hişk bibe û xweşikbûna xwe winda bike. Hinek kes hene xwedî arezû ne, lê wê arezûya xwe paşguh dikin, bi vê paşguhkirinê sûd-mendiyeke mezin ji dest didin.

Arezû kesayeta mirov ava dike, hizirmendiya wî bi pêş dixê û mirov ji cîhaneke teng ber bi rûbreke berfireh ve dibe.

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Delîve	Derfet
Hander	Palder, tiştê ku mereqdariya mirov zêde dike.
Rahênan	Hîndarî, kirina tiştêkî ji bo ku mirov baş fêr bibe.
Niyarvanî	Lîstikvaniya şano yan jî filiman.

Guftûgoya Waneyê

1. Li gorî nêrîna we hemû mirov weke hev in û ji heman tiştî hez dikin an na?
2. Li gorî têgihîştina we ji waneyê re, arezû çi ye?
3. Mirovên arezûmend mirovine çawa ne?
4. Dema ku hûn arezûya xwe rahênan dikin, hûn bi çi hestî dihesin?
5. Heger mirovek xwedî arezû be û wê arezûya xwe nede pêş û ji ber şerm bike, wê encam çi be?
6. Di tabloya li jêr de, li jêr her cureyeke çalakiyan navê çar arezûyên girêdayî wê binivîsin:

Werziş	Huner

Hîndarî

1. Ji deqa ku we xwend, van xalên li jêr destnîşan bikin:
 - a. Du hevokên ku cînavên nebinavkirî di wan de hatine bikaranîn.
 - b. Du lêkerên dema bê.
 - c. Du navên hevedudanî.
 - d. Du hevokên ku cînavên berbihevîn di wan de hebin.
2. Ev nivîsa li jêr bê xalbendî hatiye nivîsîn. Vê nivîsê veguhêzin lênûsa xwe û xalbendiyên guncaw di cihê wan de binivîsin.

Serdar ji Bêrîvanê pirsî tu çawa arezûya xwe ya xwendinê dide pêş û bi hêztir dikî

Bêrîvan ez hin caran diçim pirtûkxaneyê li çîrokên nû digirim an jî ji hevalên xwe werdigirim ez dema xwe ya vala bi xwendina van çîrokan dadigirim her ku ez çîrokeke nû dixwînim ez fêrî gelek zanyarî û pendên nû dibim

Çalaki

Di lênûsa xwe de, tiştê ku hûn tê de çalak û arezûmend in, binivîsin an jî nîgar bikin. Heger hûn muzîkjen bin, li refê ji hevalên xwe re, li amûra xwe ya muzîkî bidin.

KOMENAV

- a. Her teyrek bi refê xwe re difire.
- b. Heke bi hirî ba wê li nav kerî be.
- c. Golikek navê garanekê xirab dike.
- d. Li çiyayan, revdeyên guran pir in.

1. Em pênc gotinên pêşiyên hilbijêrin û di lênûsa xwe de, binivîsin.
2. Gotinên binxêzkerî, yekjimar, pirjimar an komekê din-imînin?
3. Gelo lêkerên (difire, xirab dike, hat) yekjimar an pirjimar hatine kêşan?

RÊGEZ

Komenav: Ew navdêr in ku komekê di nava xwe de dihewînin. Lêker bi wan re yekjimar tê kêşan.

Mînak

- Pez hat ser êm, lê devê xwe neda êm.
- Gel rabû ser pêyan û karên çewt nepejirandin.
- Malbat her şev li hev dicive.
- Naxir bazda nav çêrgehê.

Rahênan

* Kîjan ji gotinên li jêr, komenav in:

Dibistan - Yarîgeh - Kamp - Kerî - Boş

”
Rênivîs
“

Xerat û Padîşah

Rojekê xerat (dartiraş) bi xemgînî vegeriya malê.

Hevjîna wî jê pirsî, çima tu wisa xemgîn î?!

Xerat: “Padîşah doza çar-pênc çewalên kapeka daran dike.

Tu dizanî ev yek gelekî zehmet e; ev yek bi salan pêk nayê!”

Hevjîna wî li ber dilê wî da û got: “Hostenecar razê weke her car, Xweda yek e, dergeh hezar.”

Dema destnîşankirî bi dawî bû, sibehê li deriyê xerat hat xistin. Xerat bi tirs dergeh vekir. Leşkerên padîşah li ber derî bûn. Leşkeran got: “Darbestekê amade bike, padîşah çûye ser dilovaniya Xweda.”

- Bi hevalên xwe re sojeya vê kurteçîrokê guftûgo bikin.
- Her sê xêzên destpêkê weke rênivîs binivîsin.

” Derbirîn “

Arezû

Her mirovek, arezûyên wî hene û ev arezû, ji mirovekî heta mirovkî din, ji hev cuda dibin.

Tu jî bi çend xêzan dabaşa arezûya xwe ya herî ku tu jê hez dikî û awayê lipêşxistina wê, bike.

Têbînî: Em xalên li jêr di ber çavan re, derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dûmahî

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Li gorî nêrîna we mirovên bêkêmasî hene û çima?
2. Gelo mirov bê kar û xebitîne, digihêjin aramancên xwe?
3. Mirovên ku hin endamên laşê xwe ji dest dane yan jî baş naxebitin, pêwîst e çi bikin?

”

MIROVÊN VÎNDAR

“

Dema ku Hêzilê êvarî li odeyê, waneyên xwe dixwendin, bavê wê ji bo ku wê ji xwendinê qut neke bê deng derbas bû û pirtûkek di destên wî de bû. Li aliyê din ê odeyê rûnişt û dest bi xwendina wê pirtûkê kir. Dema ku Hêzilê li pirtûka di destên bavê xwe de nêrî, navê pirtûkê bala wê kişand. “Mirovên Vîndar”, wisa li ser qaba wê bi xêzeke stûr hatibû nivîsîn. Merqdariya wê zora wê bir û ji bavê xwe pirsî: -Bavo, ev pirtûka ku tu dixwînî di derbarê çi de ye? Bavê Hêzilê bersiv da û weha got: “Binêre keça min, tu

mirov sed ji sedî sergihayî tune ne. Em mirov hemû hev û du tamam dikin, lê mirovin hene ji hin endamên laşê xwe bê par mane û ev pirtûk jî di debarê van kesan de ye.”

Vê bersiva bavê Hêzilê bala wê bêtir kişand û careke din pirsî: “Ev pirtûk di debarê van kesan de çi dibêje?”

Bav: “Mirovên ku ji hin endamên xwe bêpar in, hin ji wan ji zikmakî û hin jî di jiyanê de hin endamên xwe winda kirine yan jî baş naxebitin. Ev bêparbûn ji wan re dibe mîna rikberiyekê û pêwîst e mirov li gorî vê rikberiyê be û ji bo pêkanîna hezî, kar, xwendin an jî xwegihandina astên pêş, tu car nehêle li pêşiya wî bibe mîna rêbendekê. Ev mirov pêwîst e vîneke xurt a ji bo serkeftin û bipêşketinê li gel wan hebe.

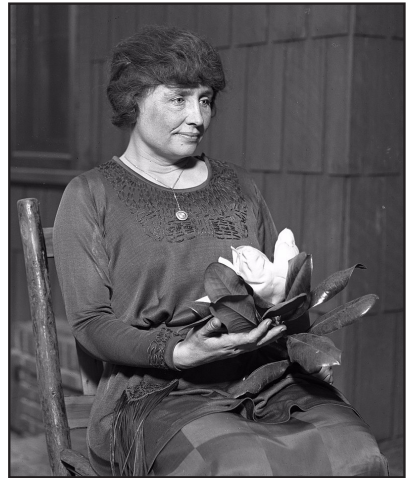
Mirovên astengdar ne ew mirovên ku ji hin endamên laşê xwe bêpar in, lê mirovin hene ew astengiyê ji xwe re çêdikin; her dem bêhêz û xemsar in, bi tu karên bisûd ranabin û her dem hestên bêhêvîbûn û reşbîniyê bandorê li ser wan dikin.”

-Bavo, ma kesên bi vî rengî hene ku serî li ber vê rewşa xwe netewandine û bi ser ketine?

-Erê, gelek mînak di debarê zanyar, wêjevan, mûzîkjen, hunermend û hwd, de hene.

Beethoven (1770 – 1827): Navdarekî alman e, bi guhên xwe deng nedibihîst, lê ew mûzîkjen û danerekî mûzîkî ku li ser asta cîhanê navdar bû.

Helen Keller (1880 – 1968): Ji du saliya xwe de nedibihîst û nedidît, lê tevî vê yekê, li Emerîkayê nivîskar, wêjevan û stêrnaseke navdar bû.

Helen Keller

Taha Huseyên (1889 – 1973): Wêjevan û nivîskarekî misrî ye. Ji çarsaliya xwe de, bi çavên xwe nedidît, lê ev yek li pêşiya wî nebû asteng.

Sudha Chandra (1964): Keçeke ji Hindistanê ye. Di encama bûyereke tirafîkê de, lingê xwe yê rastê ji dest daye, lê tevî vê yekê jî ew semager û lîstikvaneke sînemayî ya navdar bû.
-Ev yek jî çawa pêk tê ?

-Binêre Hêzil, gava yekem, divê ku mirov ji vê rewşa xwe şerm neke û xwe kêm nebîne. Heta ku di civakê de bibe xwedîbandor û ji kesayeta xwe razî be, pêwîst e bixwebaweriyê bi rêya lêgerîn, vedîtin û geşkirina jêhatî û karînen xwe, di kesayeta xwe de biçîne. Piştî rola malbat û civakê tê. Malbat û civak jî ji hêla kesên pispore ve li ser rêbaz û şewazên alîkarîkirina wan bîrê hişyarkirin.

Hêzil: Spas bavo, bi rastî jî te agahiyine xweş dane min! Niha jî bi destûra te be, ez ê xwendina xwe berde wam bikim.

Bav: Spasxweş Hêzil. Ez ê jî xwendina pirtûka xwe berde wam bikim û piştî tiştên nû yên ku ez ê bixwînim dîsa em ê bi hev re guftûgo bikin.

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Vîndar	Xwedîhez û daxwazî
Mereqdarî	Hezkirina lêgerînê
Rikberî	Hevrikî
Semager	Dîlanker

Guftûgoya Waneyê

1. Em navekî nû ji waneyê re hilbijêrin.
2. Li gorî nêrîna we mirov bi tena serê xwe dikare her karî bike û çima?
3. Hin mirov çawa astengiyan ji xwe re derdixin?
4. Mirovên ku hin endamên laşê wan tune ne yan jî naxebitin, pêwîst e çi di kesayeta xwe de biçînin?
5. Em navê çend kesên navdar ku hin endamên laşên wan tune bûn an nedixebitîn binivîsin.

Hîndarî

1. Em dijwateya peyvên li jêr binivîsin:
Bêdeng - Winda - Bipêşketin - Jidestdan
2. Em sê daçekên hevedudanî ji deqê derînin û her yekê di hevokeke guncaw de, binivîsin.
3. Em van hevokên li jêr bi temamî ji rewşa pirjimariyê bix-
in rewşa yekjimariyê û piştî bixin rewşa neyîniyê.
 - a. Mirovin hene ew astengiyê ji xwe re çêdikin.
 - b. Ma kesên bi vî rengî hene?
 - c. We gelek agahiyên xweş dane min.
4. Em van hevokên li jêr, carekê di dema niha û carekê di
dema bê de, binivîsin û li guherînan pêwîst baldar bin:
 - a. Hêzilê êvarî li odeyê, waneyên xwe xwendin.
 - b. Navê pirtûkê bala wê kişand.
 - c. Mirovin hene ji hin endamên laşê xwe bê par mane.

CÎNAVÊN LIHEVXISTÎ

Dildar

**Ey reqîb her maye qewmê kurdziman
Naşikê û danayê topên zeman
Kes nebê kurd dimirin, kurd jîn dibin
Jîn dibe qet nakeve ala kurdan
(...)**

Navê wî Yûnis Raûf e; Dildar nasnavê wî ye û pê tê nasîn. Ew ji bajarokê Koyê yê başûrê Kurdistanê bû. Di sala 1918`an de, lê ji dayîk bûye. Dildar, helbestvanî, nivîskarî û rewşenbîrî hemû pev re di kesayeta xwe de, dihewandin.

Dildar, gelek berhem afirandine û ji wan sirûda “Ey Reqîb” e. Di sala 1946`an de, dema ku Komara Kurdistanê hat damezirandin, ev sirûda pîroz tê de hate xwendin û heta roja îro jî weke sirûda neteweyî ya gelê kurd tê pejirandin. Dildar ev sirûd bi zaravayê soranî nivîsîye û piştîre bi zaravayê kurmancî jî hatiye ristîn.

1. Em deqa çûyî bixwînin û bala xwe bidin peyvên binxêz- kirî.
2. Ev peyvên binxêz kirî dema ku em wan dahûrînin, ji çi pêk tên?
3. Em çi navî dikarin li van peyvan bikin?

RÊGEZ

Cînavên lihev xistî: Ew curecînav ji du hêman-
an pêk tên û bi du awayan tên bidestxistin:

1- Daçek + cînava berbihevîn (hev).

2- Daçek + cînavên kesane (wî – wê).

Daçek + cînava berbihevîn (hev):

a. Ji + hev = jev bi + hev = pev

b. Di + hev = tev li + hev = lev

Daçek + cînavên kesane (wî – wê):

a. Ji + wê/wî = jê

b. Di + wê/wî = tê

c. Bi + wê/wî = pê

d. Li + wê/wî = lê

1. Em bi wî re li hev hatin. = Em pê re lev hatin.
2. Ew bi hev re diçin. = Ew pev re diçin.

1. Em valahiyên li jêr bi cînavên lihevxtî yên guncaw dagirin:
 - a. Zimanê erebî û yê kurdîcuda ne.
 - b. Zarok li kolanêdilîzin.
 - c. Cihê ku tu hêviyannakî, tu gazinan jî.....nakî.
2. Em van cînavên lihevxtî yên li jêr, di hevokên guncaw de bi kar bînin:

lê - tê - jev - lev

” Agahiyên Wêjeyî “

Nivîsên Pexşanî

Nivîsên Pexşanî:

Nivîsên pexşanî, ji hevok û bendan pêk tên. Her hevokek bi tîpa mezin dest pê dike û li dawiyê, hêmaya guncaw (xal, pirsnîşan, bangnîşan ...) tê bikaranîn.

Mînak: Mirovan ji mêj ve, ji bo hêskirina jiyana xwe, hêza ba, av û lawiran bi kar anîne. Bi taybet hêza avê, mirovan di rêya alavên taybet mîna dolabên avê (na`ûr) av ji bo xwe û zeviyên xwe dabîn kiriye.

Mirovan aşên xwe, li ber beravên çeman ava dikirin. Vê yekê dihişt ku destarê aş bigere û dexlûdan (genim, nîsk, ceh) bên hêran. Di serdema me de, ji bo dabînkirina elektrîkê, bendav li ser çeman tên avakirin. Ev hêza avê, ji paqijtirîn enerjîyên ku tên mezaxtin. Li cîhana me nêzî yek milyar mirov, ji vê enerjîyê sûdê werdigirin.

BEŞA DUYEM

Jîngeh û Tendirustî

1

**TÊKILIYA BI
LAWIRAN RE**

2

**ÇANDINA
DARAN**

3

TENDIRUSTÎ

4

**WERZÎŞ
(HELBEST)**

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Van heyînên li jêr ji aliyê «çêbûn, mezinbûn û tevgerê» ve guftûgo bikin: (**şênatî, lawir, mirov**)
2. Çi hêmanên hevbeş di navbera mirov û zindiyên din de, hene?
3. Gelo zindîwer (firinde, balinde, sewal, dirinde) bi kêfxweşî û êşê dihesin?
4. Heke zindî li dora me tunebana, jiyana me dê çawa ba?
5. Em sûd û ziyanên lawiran guftûgo bikin.

TÊKILIYA BI LAWIRAN RE

Li daristanê li bin siya dara tûyê seh, kevok, ker, fîl û hesp gîhabûn hev. Li rûyê fîl, tirs û heyecanê xuya dikir.

Seh pirsî: Fîlê gewre çima tu bi tirs û heyecan xuya dikî?

Fîl: Hin nêçîrvanan êrîşî me kir; hin kuştin, hin birîndar kirin û hinan ji ber vê hovîtiyê, xwe da alî.

Kevok: Sedem çi ye wan nêçîrvanan êrîşî we kir?

Fîl, bi dilxemgînî got: “Ew dixwazin qîl û çermên me qezenc bikin û li bazaran bifroşin. Ji ber vê egerê hejmara me roj bi roj, kêm dibe û bi qirkirinê re, rû bi rû dimîne.”

Seh bi keser got: “Te dilê me êşand, lê rewşa min ji ya te cudatir e. Rojekê min û hin sehên din li qiraxa bîrekê dilîst, ji nişkan ve lingê min şemitî û ketim binê bîrê. Ji tirsan re, sehên dîtir dûr ketin û ez di binê bîrê de, bê çare mam. Çend zarokên ku şivantî dikir, nêz bûn û li binê bîrê temaşe kir. Dilovanî ket dilê wan û wan xwest alîkariya min bike. Zarokan hewl da dakevin binê bîrê, lê tirsîyan, lewra werîsekî bixilboq ji bo min rê kir û min xwe di xiboqê re derbas kir. Gava werîs kêşa li noqa min hat hev û ez ji mirinê rizgar kirim.”

Kevokê got: “Hin mirovên dilovan hene, hêja ne ku em navê mirov li wan bikin.”

Kevokê weha berdewam kir û serpêhatiya xwe got:

- Rojekê dema ku min dixwest avê ji delavê vexwim, kelemek li berkurka min ket û çiriya û nema av û êm tê de bi cih dibûn. Vê rewşa min bala mirovekî dilovan kêşa, lewra bi lez ez hilgiritim û birîna min li gel bijîşkê lawiran dirût û piştî çend rojan, ez saxlem bûm. Heke ne ji wî mirovê dilovan ba, ez ê bi mirinê re rû bi rû mabama.

Ker serê xwe hejand: “Jiyan tijî mirov in; hene dilovan û hene jî weke zindiyên bigiyan li me temaşe nakin. Min ji biçûkanî ve, li ba çotkarekî temenmezin, raje dikir. Wî çi barên giran hebûn, li piştta min dikirin. Her weha li êm û ava min nemiqate bû. Lewra dema ku min derfet dît, ez reviyam û hatim vê daristanê.” Di nava wê guftûgoyê de, hesp şîhiya û beşdarî wê gotûbêjê bû: “Hûn hemû rastiyê dibêjin, em weke zindî li vê jiyanê bi mirov û giyanberên din re dijîn. Mirov bi saya me, gelek tiştan bi dest dixin; xwarin, hilgirtina baran ... Em hevsengiya xwezayê bi giyanberên din re, pêk tînin. Em her gav bi sûd in û di jiyanê de, xwedîrol in. Li hember vê sûdê gelek mirov weke zindiyên li me temaşe nakin!”

Hemû lawiran di dawiya kombûna xwe de got:

“Em zindî ne, bisûd in û xwedîrol in, li me weke giyan û rih binêrin û ziyanê negihînin me!”

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Gewre	Mezin
Hovîtî	Dirindetî
Qîl	Diran
Xilboq	Awayekî girêdana werîs
Delav	Hewd
Şîhîn	Dengê hespan

Guftûgoya Waneyê

1. Çima li rûyê fil tirs û heyecanê xwiya dikir?
2. Nêçîrvanan çima êrîşî filan kiribû?
3. Bi kurtî serpêhatiya seh û zarokên dilovan, binivîsin.
4. Serenavekî ji serpêhatiya kevokê re binivîsin.
5. Hevrûkirinê di navbera serpêhatiya ker û kevokê de, ji hêla “dilovanî û encamê” de, çêbikin.
6. Em xwe bikin sê kom û her komek navekî guncaw ji waneyê re binivîse.
7. Em vê çîrokê bi rengê şanoyî li ser dika polê, zindî bikin.

Hîndarî

1. Em wateyên peyvên şînkirî, destnîşan bikin:
 - a. Ew **baran** bi xurtî hildigire.
 - b. Ew **baran** bi xurtî dibare.
 - c. Her gav **Baran** bi renekî jixwebawer û dilnizm di-axive.
2. Em ji benda yekem a waneyê, hevokeke ku wateya hevo-ka li jêr raber dike derînin:

Li dêmên wî tirs û bêaramî diyar bûn.
3. Tu kîjan ji van hevokên li jêr, xwedî wateyeke xurt dibînî:
 - a. Te dilê me êşand, lê rewşa min ji ya te cudatir e.
 - b. Te aramiya me xerab kir û nema xewa me tê.
 - c. Wî ziravê me qetand, lingên me nema erdê digirin.
4. Em hevokên li jêr ji yekjimar bikin pirjimar:
 - a. Ew demê baş bi kar tîne, lewra her gav tengav nabe.
 - b. Xwendekar, her gav guh dide perwerdeya xwe, lewra ew bi ser dikeve.
 - c. Gel rabû ser pêyan, lewra azadî misoger e.

CÎNAVÊN GIRÊKÎ

Em her du hevokên li jêr di rêya “**a ku**” yê re bi hev ve girê bidin.

1. Min sparteya bîrkariyê çare kir.
2. Ew sparte pir giran bû.

Ew sparteya bîrkariyê **ya ku** min çare kir, pir giran bû.

Em her du hevokên li jêr di rêya “**ê ku**” yê re bi hev ve girê bidin.

1. Ew xwendekar di fêrgehê de, çalak e.
2. Ew xwendekar giriftariyên kîmyayê çare dike.

Ew xwendekar..... di fêrgehê de, çalak e, giriftariyên kîmyayê çare dike.

RÊGEZ

Du erkên cînavên girêkî hene:

1. Ew hevokan bi hev ve girê didin.
2. Rê li ber dubarekirina peyvan digirin.

Em valahiyên li jêr bi cînavên girêkî dagirin.

1.neçe şeran şêr e.
2. Ser.....neêşe, paçan lê negerîne.

Rênivîs

Çixare û Mirov

Li ser dika şanoyê, gotûbêjek di navbera çixare, cegera spî û mejiyê çixarekêş de, çêbû:

Cegera Spî: Ax ev çi kuxika zuha ye, te ez bi tevayî kirime tenî û xwelî!

Çixare: Sûcê min çi ye?! Hûn min bi vîna xwe dikişînin û pereyên xwe bê sûd dişewitînin! Û ziyane digihînin mirovên derdora xwe.

Cegera Spî: Dûyê te hundirê min kul kiriye, ne dûr e di pêşerojê de, bibe penceşêr.

Çixare: Ne sûtê min e, hûn bê vîn in; bi behaneya ku xwîna we nîkotînê dixwaze, destê we ji min nabe.

Mejiyê çixarekêş: Dûr bikeve, çixareya genî, cihê te geleşdanke, ne ceger e.

- Sê xwendekar derkevin ser dika polê û wê zindî bikin
- Em weke rênivîs, binivîsin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Tu ji çandina daran hez dikî?
2. Çi cureyên daran li mala we hene, hûn çawa sûdê ji wan werdigrin?
3. Xwarina fêkiyan pir bisûd e. Gelo hûn dizanin jêdra wan çi ye?
4. Gelo we rojekê ji xwe pirsîye ku ev maseyên hûn li ser wan kar dikin, ji çi çêdibin?

ÇANDINA DARAN

Dar pişeya cîhana me ne; em di rêya wan re he-
naseyê distînin.

Rojekê ji rojên havînê
yên germ, mirovekî
karker ji ser karê xwe ve-
digeriya û hingî westiya
bû êdî bi zorê dimeşiya.
Carekê weha nêrî çavên
wî li dareke hejîran ket,
ew dar zuha û hema bêje
hişik bûbû; tenê çend

pel bi wê ve mabûn. Mirovê karker hinekî li ber siya wê ya
hindik rûnişt û bêhnek stand.

Dara hejîrê got:” Tu bi xêr hatî mêvanê delal! Diyar e ku
germa rokê te bê hêz kiriye.”

- Mirovê karker veciniqî û got: “Darê, gelo ev tu diaxivî?!”
- Belê, karkero, ez diaxivim. Em zindî ne, bi gelek tiştan bandor dibin û bandorê jî dikin. Em dikarin bi mirov û lawiran re bibin heval û sûdê bidin wan û ji wan jî werbigrin.

- Bi rastî, ez ê bi hevaltiya te, gelekî dilşad bibim!
- Deriyê hevaltiya min ji hemû mirovên qenc re vekirî ye.
- Tu her hebî dara delal! Ez gelekî spasdar im! Heger ne ji te ba, niha dê rewşa min gelekî zor ba! Ez ê tu carî qenciya te ji bîr nekim.
- Hevalo, anha tu li bin siya min î, lê dibe ku careke din tu bê û min li vir nebînî. Min her sal tîmara xwe ji ava baranan distand, lê îsal baran pir kêmbûn, havîn jî zor e!

Sûdên min ên ji jîngeh, mirov û lawiran re pir in û ziyana min li wan tune ye. Ji bo paqijiya jîngehê ez her dem di nava xebatê de me; ez dûman û gemara ku avhewayê qirêjê dikin dikşînim. Her weha, ez germahiyê, kêmbûnê dikim. Xweşikbûna min jî mal, kolan û jîngehê bi giştî dixemilîne.

Ji bo lawiran jî ez weke dergûşekê me; piraniya firindeyan hêlînên xwe li ser çiqilên min çêdikin. Ez ji wan re dibin stargeh û wan diparêzim. Sûdên ku mirov jî ji min dibînin hîn zêdetir in. Hemû mirov ji fêkiyên min dixwin û ew ji

bo tendirustiya wan pir baş e. Her weha ji bo aboriyê jî ez jêdereke sûdmend im.

Ne tenê wilo, dema ku ez ji ber hin sedman hişik dibim, mirov dikarin çiqil û qurmên min weke êzingan bi kar bînin û gelek alav û amûran ji wan çêbikin. Ji bo zarokan jî ez yarîgeheke xweş im. Mirovê karker hinekî bê deng ma û got: “Xeman nexwe hevalê, ez ê her roj bêm serdana te û avê ji te re peyda bikim.”

Mirovê karker destûr ji darê xwest û soza vegara careke din dayê. Dema ku karker vedigeriya malê, di dilê xwe de digot: “Hemû gotinên wê rast in! Ew ji gelek aliyan ve sûdmend e, divê ez li vê darê xwedî derkevim.” Roja din serê sibehê mirovê karker û her du kurên xwe berên xwe dan cihê darê, dora wê xweş kir û ew av da. Piştî derbasbûna demekê û bi hatina werza guncaw re, derman û gubreya ku ji bo şênbûna darê baş in ji wê re peyda kir. Roj bi roj dar êdî geş dibû, firinde careke din lê vegeyan, berhemên wê êdî zêde bûn. Bi vê yekê jî karker gelek sûd ji fêkî û sîbera wê wergirt û sûdeke mezin da jîngehê.

Di dawiyê de, mirovê karker ji zarokên xwe re got: “Gelek mirov hene ku ji bo berjewendiyên xwe yên kesayetî yan jî ji nezanî daran dibirin û dişewitînin, ev yek tiştêkî şaş e û metirsiyeke mezin derdixe holê û jîngehê ber bi biyabanîbûnê ve dibe.

Divê mirov di wê baweriyê de be ku parastina daran parastina jîngehê bixwe ye.

Ji ber vê yekê jî parastin û çandina daran erka me hemûyan e, divê em vê çandê belav bikin. “

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Veciniqîn	Ji nişkê ve haybûna ji tişteki.
Avhewa	Keş, rewşa hewayê
Çiqil	Şax
Yarîgeh	Lîstikgeh
Gubre	Zibil
Biyaban	Xîzistan

Guftûgoya Waneyê

1. Dema mirovê karker westiya, li ku derê vehesînek stand?
2. Rewşa dara hejîrê beriya ku bi mirovê karker re bibe heval û piştî wê, çawa bû?
3. Ji waneyê sûdeke daran ji her zindiyekî re, binvîsin.
Jîngê mirov lawir
4. Piştî ku mirovê karker li gotinên darê guhdar kir, çi soz da wê?
5. Heger mirovê karker bi vî rengî tev negeriyaba, dê çi bûba?
6. Ramana bingehîn a waneyê çi ye?

Hîndarî

1. Em hemwateyên peyvên li jêr binivîsin û wateya nû di nava hevokan de, bi kar bînin:

a. Dergûş

b. Geş

2. Em deqa li jêr bixwînin û hevalnavan tê de destnîşan bikin:

Dar û şênatî sûdmend in; ava binerd zêde dikin û diparêzin. Her weha pelên weşiyayî, xakê bi hêmanên pêwîst zengîn dikin.

3. Em hevokek ku ji aliyê wateyê ve nêzî vê hevokê be, binivîsin:

Parastina daran parastina jîngehê bixwe ye.

4. Ji hevokên li jêr, hevoka ku wateya **(ji bo zarokan jî ez yarîgeheke xweş im)** raber nake, destnîşan bikin:

a. Zarok bi kêfxweşî li bin siya min dilîzin.

b. Zarok bi birîn û qutkirina min şa dibin.

c. Zarok hêlanên xwe bi şaxên min ve çêdikin.

Çalakî

Xwe bikin kom û hewl bidin ku hin agahiyan di derbarê sûd û girîngiya daran de, kom bikin û bi heval û mamosteyê xwe re, parve bikin.

CÎNAVÊN PIRSYARIYÊ

A. Em bersiva pirsên li jêr bidin:

- **Pirs:** Duh kî çû nav daristanê?
- **Bersiv:**.....
- **Pirs:** Kê av ji sarincê vexwar?
- **Bersiv:**.....
- **Pirs:** Çi hat kirîn?
- **Bersiv:**.....

B. Em bihizirin û bersivê bidin:

- Ev peyv (kî, kê, çi) pirsê çi dikin?

C. Em pirsê bersivên li jêr binivîsin:

Pirs	Bersiv
.....	Serwer ji Hewlêrê hat.
.....	Savar hat xwarin.
.....	Rûkenê fişara xwînê girt.

RÊGEZ

Kî, kê û çi: Cînavên pirsyariyê ne.
Ew pirsê navdêr û cînavan dikin.

” Agahiyên Wêjeyî “

Nivîsên Hûnandî

Helbest, nivîseke hûnandî ye; ew xwedî awaz û rêzbend e.

““
Kewa Gozel
Ji ber pacê xwe bid alî
Geroka gund û cîrana
Bi min xwîna te pir tal î
Te naxim şî`r û dîwana

Ez im terha serê lema
Kulîlka ber devê çema
Dilpa hinguv û xurma
Li ser lêvên di hozana

••••
Seydayê Tîrêj

” Derbirîn “

Dar

Dar pişeya jîngehê ye. Cihên ku dar û şênatî lê hebin, jiyan lê geş dibe û bi pêş dikeve. Bi taybet dar stargeh û zembîla ku bê çavtenî berhemên xwe pêşkêşî zindiyên din, dike.

Derbarê dar û sûdên wê de, em mijarekê binivîsin.

Têbînî: Xalên li jêr di ber çavan re derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dûmahî

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Çima mirov her demekê laş û cilên xwe dişo?
2. Dema ku mirov xwarineke nepaqij bixwe, dê çi pê re çêbibe?
3. Di nêrîna te de, çima divê mirov gilêşa xwe bixe gilêşdankê?
4. Tu li paqijiya xwe baldar î û çima?

” PAQIJIYA KESAYETÎ “

Paqijî misogeriya jiyaneke xweş û tendirust e.

Yek ji mercên hebûna mirov, tediirustiyêke saxlem e. Ji bo gelek zindiyan bi taybet mirov, paqijî tiştêkî bingehîn e. Paqijî ji aliyê girîngiya xwe ve, ne kêrî xwarin û vexwarinê ye.

Paqijiya kesayetî, ew komeke ji reftarên ku mirov bi wan radibe û di rêya wan re tendirustiya xwe diparêze, laşê xwe çalak dike û dirûvê xwe yê derveyî, xweşik dike.

Weke ku tê gotin: “Xweparastin, ji xwedermankirinê çêtir e.” Paqijî ji gelek aliyên xwe ve bisûd e; mirov ji gelek nexweşiyên diparêze û wî bi derdorê dide hezkirin. Her weha paqijî, bixwebaweriyê bi mirov re çêdike û rêjeya nexweşi-

yên derûnê ku bi mirovan re çêdibin kêr dibe. Ji bo wê jî mirov dikare bi gelek awayan li paqijiyê xwe balder be. Mînak, di malê de mirov dikare bi komeke tevgeran rabe ku paqijiyê bi dest bixe. Mîna beriya xwarinê û piştî wê destên xwe bi sabûnê bişo. Her weha serî û laş, cil û bergên xwe bi berdewamî bişo, neynûkên xwe bibire, piştî xwarinê diranên xwe firçe bike û fêkî û sebzeyan beriya xwarina wan baş bişo

Li dibistanê jî pêwîst e mirov paqijiyê xwe ji bîr neke; mîna gilêş û bermahiyên xwe li pol û hewşa dibistanê neavêje. Di dema lîstinê de jî destên xwe nedin dev û bêvla xwe û piştî qedandina lîstinê, destên xwe baş bişon, lidarxistina çalalîkîyên baqijkirina derdorê û belavkirina çanda paqijiyê...

Ji ber ku qirêjî dibe sedema gelek nexweşiyên mîna kolera, kurmê gedeyê, spiyên seriyan ... Mirov dikare bi paqijiyê re li ber pêketina gelek nexweşiyên bigre; mîna vîrûsa koronayê ku paqijî rêbaza herî baş a xweparastina ji wê ye. Jixwe jî paqijî heta asteke bilind re li ber pêketin û belavbûna wê digre û ji bo parastina ji wê, gava herî bingeîn e. Ji bilî koronayê jî paqijî, re li ber nexweşiyên mîna jana zirav (sil), bêhintengî (rebû) û hwd digre.

Ji bo jiyaneke bênexweşî, divê mirov her dem li paqijiyê xwe û dorhêla xwe balder be. Di derbarê paqijî û tendirustiyê de, gelek guhdan û baldarî ji aliyê bijîşk û kesên zana ve heye, ev yek jî rol û girîngiya paqijiyê diyar dibe. Ji bo wê jî

paqijya mirov, dibistan, mal û jînegehê bi giştî, misogeriya jiyaneke xweş û bitendirust e.

Guftûgoya Waneyê

1. Li gorî waneyê, paqijiya kesaytî çi ye?
2. Em hin sûdên paqijiyê binivîsin.
3. Em çend nexweşiyên ku bi sedma qirêjiyê derdikevin, binivîsin.
4. Em çend rêbazên xweparastina ji nexweşiyên binivîsin.
5. Li gorî we, heger mirov li paqijiya xwe û dorhêla xwe ne balder be, dê çi encam derkevin holê?
6. Ramana bingehîn a waneyê çi ye?

Hîndarî

1. Em hemwateyên peyvên li jêr binivîsin:

Dirûv

Zindî

Gilêş

2. Ji waneyê du daçekên hevduyanî diyar bike û wan di nava hevokên guncaw de, bi kar bîne.
3. Peyva “birîn” di nava du hevokan de bi kar bîne ku di her hevokê de, wateyeke cuda bide.
4. Em hevokê mîna hevoka li jêr binivîsin:

“Paqijî, misogeriya jiyaneke xweş û tendirust e.”

5. Em dijwateya peyvên li jêr binivîsin:

Jixweber Giştî Jiyan

6. Em ramênên li jêr li gorî waneyê bi rêkûpêk bikin:

- a. Sûdên paqijiyê. ()
- b. Nepaqijî, sedema gelek nexweşiyên e. ()
- c. Awayê xweparastinê, di rêya paqijiyê re. ()
- d. Paqijiya mirov û derdorê, yek ji mercên xweşiya jiyana ye. ()

Çalakî

1. Xwe bikin kom û li ser sûtên paqijiyê, nexweşiyên ku paqijî rê li ber wan digire û awayê xwepaqijikirinê, agahiyan kom bikin û bi dîwarê polê vekin.
2. Em xwe bikin kom û derdora dibistana xwe paqij bikin.

LÊVEGER (1)

1. Em valahiyên li jêr bi cînavên lihevxiştî dagirin:
 - a. Em baş têgihiştin, lê hin pirsên di serê min de man.
 - b. Min vegerand, lê ew lêvegerandin bi şewaz û nermî bû.
 - c. Ez re çûm, lê rê ne hêsan bû.
2. Em cînavên girêkî di nivîsa li jêr de, destnîşan bikin.

“Mirovê ku xwe li pêş nexe, wê her dem di xelekeke girtî de bimîne. Xwepêşxistina ku di rajeya gel de be, ew xwelipêşxistin bi nirx e.”
3. Cînavên pirsyariyê destnîşan bike û bersiva pirsên li jêr binivîse.
 - a. Kî agahiyan li ser Mîr Celadet dizane?
 - b. Kê helbesta Osman Sebrî xwend?
 - c. Gava ku av rastî germahiyê tê, çi jê tê bidestxistin?

” Rênivîs “

Roj û Siyabend

Roj û Siyabend hevalên hev bûn, lê piştî xwendina seretayî agahiyên wan ji hev neman. Rojekê Siyabend wêneyê Roj li ser malpera enternêtê dît, lewra hevaltiya wî xwest. Di cih de, Roj daxwaza hevaltiya wî pejirand û di rêya masincerê re, xwestin dan û standinê bikin.

Siyabend name bi nivîskî jê re şand, lê Roj bersiv bi nivîskî neda û deng tomar kir û rê kir.

Roj: Bi sedema ku xizmên min, ez zû ji dibistanê qut kirim, ez nema dizanim bixwînim û binivîsim; hema bêje min hemû agahiyên xwe ji bîr kirine.

Siyabend: Anha rewşa te çawa ye?

Roj, keserek kêşa û got: Bi derketina min a ji dibistanê, min gelek zehmetî kêşan; min xwendin, nivîs, hevaltî ji dest dan. Ev kar zêdeyî hêza min bû û roj bi roj min zaroktiya xwe ji dest dida.

Roj jî pirsarê rewşa Siyabend kir?

Siyabend: Ez li Zanîngeha Rojavayê xwendekarê beşa petrolê me. Ez guhdaneke baş bi xwendinê dikim û dixwazim bibim endazyarekî mezin, ji bo ku ez rajeyê ji welatê xwe re bikim. Di dawiyê de, xatir ji hev xwest û hêviya serkeftinê ji hev re xwest.

- Em bi alîkariya mamoste, sojeya vê kurteçîrokê binivîsin û benda yekem weke rênivîs binivîsin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Çend cureyên werzişê hene?
2. Çi sûdên werzişê ji bo mirovan hene?
3. Tu ji kîjan cureyê werzişê hez dikî?

”

WERZIŞVAN

“

“

Werzişvan im, werzişvan
Tendirust im bi viyan

Dema ji xew radibim
Tevgeran bi eşq dikim

Destpêkê meşa sibê
Xwîn rê dike her derê

Çalak dike, dilmêlak
Bi şid dike rehghak

Paşê l`qada dibistan
Tev lê dibin werzişvan

Hem bazdan û hem lîstik
Pehlewan û cansivik

Goga zembîl û pêyan
Xurt dike têkiliyan

Di nav wan curelîskan
Ji bîr nekin wan sincan

Her dem, lîska binermî
Bê ezezî û zivrî

Gava bêhemdî dibe
Xweber l`hev lêbor dibe

Komîteya Amadekar

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Tevger	Liv
Mêlak	kezeb, cerg
Şid	Hêz
Reh	Damar
Gihak	gihik, movik
Pehlewan	Pir zîrek
Cansivik	Çalak

Guftûgoya Waneyê

1. Çi sûdên werzişa sibehê ji bo mirovan hene?
2. Ramanên li jêr li gorî malikan dabeş bikin:
 - a. Ez sibehan dimeşim.
 - b. Werziş bandorê li lebatên laş dike.
 - c. Em li dibistanê werzişê dikin.
 - d. Em bi xweşî bi goga pêyan û zembîlê dilîzin.
3. Malika çaran şîrove bike.
4. Li gorî helbestê kengî û li ku derê xwendekar dibin werzişvan?
5. Li gorî helbestvan, di malika heftan de, werziş çi xurt dike?
6. Di kîjan malikê de, dabaşa sincên werzişî tê kirin?
7. Çawa sincên werzişî pêk tên?
8. Em navekî nû ji helbestê re hilbijêrin.
9. Em ji helbestê, hevalnavekî û du lêkerên dema niha, destnîşan bikin.
10. Du malikan hilbijêre û bi renekî xweşik li lênûsa xwe binivîse.

Hîndarî

Werziş ji bo mirovan tiştekî gelekî girîng e; ew gera xwîne di laşê mirov de, xurt dike

Bandorê li pergalên geran sinirî û bêhindanê dike her weha masulke û rehan bi hêz û xurt dike:

1. Di deqa li jor de, em van xalbendiyan (bêhnok, xal û xalbêhnokê) bi kar bînin.
2. Bandora werzişê li ser kîjan pergalan heye?
3. Em peyvên li jêr di hevokan de, bi kar bînin:
(geran, sinir, masulke)
4. Di deqê de, du gihanekan destnîşan bikin.

” Agahiyên Wêjeyî “

- Ev nivîsa li jêr kuteçîrokeke aşopî ya gelerî ye. Ev nivîseke peşanî ye û ji bendan pêk tê.

Bêkarî Zengarî

Dibêjin carekê yekî cotkar ji ser lata zeviya xwe vegeriya malê. Gîsinê wî (alava cotkirinê) li dû dewarên wî bû û di ber sergoyê gund re derbas bû. Gîsinekî din hemî zengar li ser sergo avêtî bû. Wî gîsinê zengargirtî ji yê dû cot pirsî: “Tu çima wilo xweşik, spî û bi şewq xuya dikî û ez wilo bêmirês û zengarî me?”

Mane ez û te li cem yek hesinkarî çêbûne?!

Gîsinê dû dewaran lê vegerand û got: “Birako, xweşikbûn, gewrbûn, şewq û şemala min ji karê min hatiye, lê tu bêkar î, lewra ev zengara te, ya bêkariyê ye.”

Kurd dibêjin: “Bêkarî zengarî.”

Derbirîn

Werziş

Werziş cihekî gelekî girîng û taybet di jiyana me de digre. Werziş gera xwînê di damarên mirov de, xurt-tir dike. Her weha hêz, enerjî û tendirustiyeke baş li gel mirov peyda dike.

Derbarê werziş, sûdên wê û cureya werzişê ya ku bala te dikêşe, mijarekê binivîse.

Têbînî: Em xalên li jêr di ber çavan re derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dumahî

BEŞA SÊYEM

Welatparêzî

1

KARÊ QENC

2

KÎ ME EZ?

3

BIYANÎTÎ

4

SÛRA AMEDÊ

5

**CELADET
BEDIRXAN**

6

**CEJNA
DAYÎKÊ**

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Mirov çawa pêdiviyên xwe bi dest dixin?
2. Gelo divê beranber di hemû danûstandinan de hebe ya na?
3. Heke hin alav zêdeyî te bin û pêwîstiya hin kesan bi wan hebin, tu yê çawa tev bigerî?
4. Qedandina pêwîstiyên mirovên dîtir, hestekî çawa bi mirov re çêdike?
5. Heke mirov bi tevahî bi dilovanî û qencî tev bigerin, wê jiyana çawa be?

KARÊ QENC

Weke tê zanîn mirov encama kar û xebata xwe ye. Dibe ku ev kar sûda wî li mirov û xizmên wî bi tenê hebe û dibe ku sûda wî karî li derdor û civaka wî hebe. Bê guman sûda duyem ji ya yekem çêtir e. Di vê nivîsê de, em ê dabaşa jineke wisa bikin ku ji civak û dorhêla xwe re sûdmend e. Em ê dabaşa Meta Zînê bikin.

Meta Zînê, jineke temenmezin e; temenê wê nêzî 65 salan e. Ew li taxa me dijî. Xwedî zarok û xizm e. Zarokên wê jî bi temenê xwe mezin in. Rûbera mala wê pir mezin e. Zarokên wê bi tevahî li derdora wê dijîn. Ji ber firehbûna rûbera mala wê, ew sûdê ji vê rûbera mezin werdigre. Hewşa mala wê mîna daristaneke biçûk e; hem darên mêweyan mîna: tirî, zeytûn, hejîr û hinaran lê hene û hem jî rûbereke vala ji bo

çandina sebzeyan destnîşan kiriye. Di wê rûberê de, beqdenûs, tivir, dêjik (reşad), bacan, îsot ... di mişarên biçûk de, diçîne. Meta Zînê li gorî karîna xwe her dem hewl dide ku sûdê ji tiştên ku li hewşa wê çêdibin, werbigire û tiştên derveyî nekire. Ew miroveke civakî ye û asta wê ya fêmkirina jiyane gelekî li pêş e. Her weha bi dilnizmî û çavfirehiya xwe navdar e. Meta Zînê, fêkî û sebzeyên xwe bi cîranên xwe re parve dike.

Di ferhenga wê de, têgiha firotinê tune ye. Her dem gotina wê ew e: “Şerm e ku mirov ji mala min, destvala derkeve. Çanda danê, hestekî xweş û giyanekî pak li ba mirov difirîne.” Bi van taybetiyên xwe, ji hêla derdorê cihê rêzgirtin û hezkirinê ye.

Ji bilî van taybetên wê, taybetiyeke wê ya herî balkêş ew e ku têgihstineke wê ya baş di warê dermankirina nexweşiyên de, heye. Di dermankirina nexweşiyên sivik mîna serêş, qolinc û jehriyê de, dibe alîkar. Ew ji pincar, gul û kulîlkan dermanan amade dike. Ev dermankirina wê ya ji nexweşan re, bê beranber tê kirin. Kêfxweşiya wê ya herî mezin ew e gava nexweşek li ser destê wê rehet dibe. Meta Zînê mîna ka dayîk, mirov û bijîşka herî baş e. Her gav alîkarî û dilxweşkirina mirovan, armanca wê ya sereke ye.

Guftûgoya Waneyê

1. Em hevoka li jêr li gorî waneyê şîrove bikin:
“Bê guman sûda duyem ji ya yekem çêtir e.”
2. Meta Zînê, çawa rûbera fireh a mala xwe bi kar tîne?
3. Meta Zînê berhemên hewşa xwe çawa ji ser hev dadi-gerîne?
4. Em gotina Meta Zînê bi renekî xweşik li lênûsa xwe binivîsin û şîrove bikin.
5. Li gorî nêrîna we Meta Zînê ji ku fêrî dermankirina nexweşiyên bûye?
6. Ramana bingehîn a vê waneyê çi ye?
7. Em bi çend xêzan dabaşa kesayetê xwedîsûd bikin.

Hîndarî

1. Em hewl bidin wateya peyvên li jêr nas bikin:
 - a. **Dermanxane:**
 - b. **Beranber:**
 - c. **Dilxweşkirin:**
2. Em valahiyên li jêr bi peyvên guncaw dagirin:
Rûbera mala wê pir Zarokên wê bi tevahî li dorê dijîn. Ji ber firehbûna rûbera, ew sûtê ji vê rûbera

mezin werdigre. Hewşa mala wê mîna biçûk e; hem darên mêweyan mîna:.....û hinaran lê hene û hem jî rûbereke vala ji bo çandina..... destnîşan kiriye.

3. Em di hevokên li jêr de, hevalnavan destnîşan bikin û di-jwateya wan binivîsin:

- a. Meta Zînê xwedî temenekî mezin e.
- b. Hewşa mala wê mîna daristaneke biçûk e.
- c. Her weha bi dilnizmî û çavfirehiya xwe navdar e.

“
Rêziman
”
HEVALNAV

1. Em hevokên li jêr bixwînin û taybetiyên navdêran (dirûv, teşe, reng ...) xêz bikin:
 - Ji hesinê xerab, şûrê baş çênabe.
 - Ji bo avakirina welatekî azad, mirovên xwenda pêwîst in.
 - Lîstika bêziyan, nîşana sincekî bilind e.
2. Peyvên (xerab, baş) li pey kîjan peyvan hatine bikaranîn?
3. Gelo peyvên (azad, xwenda) çawaniya peyvên beriya xwe diyar kirine, yan na?

RÊGEZ

Ji peyvên ku çawaniya navdêran diyar dikin û li pey wan tên nivîsîn, “hevalnav” tê gotin.

4. Em ji nav û hevalnavan, hevokan saz bikin:

Nav	Hevalnav	Hevok
Pênûs	Sor
Mehîn	Çê
Ximav	Şîn
Serban	Fireh

”
Rênivîs
“

Roviyê Çiyayê Omeriyan

Roviyê Çiyayê Omeriyan daket Beriya Mêrdînê. Roviyê beriyê pêrgî wî hat û jê re got: “Tu ji ku tê û dê bi ku ve biçî?”

Roviyê çiyê got: Ez ji bo seyranê ji Çiyayê Omeriyan hatime Beriya Mêrdînê.

Roviyê beriyê got:

- Birayê min li vê beriyê seh pir in, ez ditirsim êrêşî te bikin.

Roviyê Çiyê got:

- Ev pesporta min e, seh nikarin tiştêkî bi min bikin.

Her du rovî bi hev re di ber gundekî re derbas bûn û sehan êrîşî wan kir.

Her du rovî revîyan û li bayê bezê roviyê beriyê got: “Bira pesportê şanî wan bike!”

Roviyê çiyê got: “Kî dixwîne û kî guh didê!”

- * Vê pêkenoka li jor bi renekî xweşik û weke rênivîs di hundirê polê de, binivîsin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Navê welatê kurdan çi ye?
2. Peyva “**Kurdistan**”ê ji çi pêk hatiye?
3. Ji bo parastina Kurdistanê, kurdan çawa têkoşîn kiriye?

”

KÎ ME EZ?

“

“

Kî me ez?
 Kurdê Kurdistan
 Tev şoreş û volqan
 Tev dînamêt im
 Agir û pêt im
 Ez im Rojhilat
 Tev birc û kelat
 Tev bajar û gund
 Tev zinar û lat
 Ji destê dijmin
 Dijminê xwînxwar
 Xurt û koledar
 Ji rom, ji freng

Di rojên pir teng
Bi kuştin û ceng
Parast, parast
Parast min ev Rojhilat
Kî me ez?
Kurdê serfiraz
Dijminê dijmin
Dostê haştîxwaz
Ez xweş mirov im
Ne hirç û hov im
Lê çi b`kim bê şer
Dijmin naçî der
Bav û kalê min
Dijîn tev serbest
Naxwzim bijîm
Ta ebed bindest
Kî me ez?
Ez im ew kardox xaldêwê kevnan
Ez im ew mîtan, nayrî û sobar
Ez im ew lolo
Kardok û kudî
Ez im mad û goş
Horî û gudî

Cegerxwîn

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Volqan	Agirpij
Dînamêt	Heybereke teqîner e.
Kelat	Keleh
Lat	Kevirê mezin
Koledar	Desthilatdarên ku mirovan kole dikin.

Guftûgoya Waneyê

1. Mijara helbestê çi ye?
2. Helbestvan di xêzên destpêkê de, kurd bi volqan, dînamêt, agir û pêt ... nimandine, ev yek çi diyar dike?
3. Kurdan, Rojhilat ji kê parastiye?
4. Li gorî helbestê, bav û kalê kurdan çawa dijiyan?
5. Em bi alîkariya mamoste van xêzên li jêr, şîrove bikin:

Kî me ez?

Kurdê serfiraz

Dijminê dijmin

Dostê haştîxwaz

Ez xweş mirov im

Ne hirç û hov im

6. Em çend taybetiyên kurdan ên ku di helbestê de hatine diyarkirin, binivîsin.
7. Li gorî têgihîştina te, di malika dawî de, helbestvan dabaşa çi dike û mebesta wî çi ye?

1. Em ji helbestê hemwate û dijawateya peyvên li jêr destnîşan bikin:

Hemwate: Serbilind Heval

Dijwate: Şerxwaz Bindest

2. Ji helbestê malika ku vê hevokê raber dike binivîse:

“Kurd mirovperwer û hezkerên aşîtiyê ne, lê bi xweşî û bê şer dagirker ji Kurdistanê dernakevin.”

3. Li gorî helbestê ramanên li jêr bi rêkûpêk bikin:

a. Pêşiyên kurdan û dîroka wan.

b. Hêz û xurtbûna gelê kurd.

c. Aştîxwaziya gelê kurd û hezkirina wî ji jiyana serbest re.

d. Parastina Kurdistanê di rojên pir zehmet de.

4. Em wateya peyva **“kal”** di van hevokên jêr de destnîşan bikin.

- Bav û kalên me gotiye: “Bavê mêran mêt e.” ()

- Îsal piraniya zebeşên zeviyê xalê min kal bûn. ()

”
Derbirîn
“
Newroz

Newroz cejna gelê aryen e. Di vê rojê de, gelên Rojhilata Navîn ji bin nîrên stemkariyê derketin. Her sal di vê rojê de, gelê kurd û dostên wî ji bo pîrozkirina vê rojê dadikevin nava xwezayê û pê re dibin yek.

Tu jî di çarçoveya pirsên li jêr de, dabaşa Cejna Newrozê bike:

- Dîroka wê.
- Awayê pîrozkirina wê .

Têbînî: Em xalên li jêr di ber çavan re derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dûmahî

” Agahiyên Wêjeyî “

Name

Hevalê delal Karwan;

Em hevalên te yên refa şeşem ên Serê Kaniyê ne! Em bi hezkirin û germî silavên xwe ji te re, rê dikin. Hêvîdar in ku rewşa te baş be? Piştî dagirkirina bajarê Serê Kaniyê ji hêla Tirkiyê û çeteyên wê ve, em ji hev dûr ketin. Anha em li Kampa Waşokaniyê rûniştî ne; tevî zehmetiyên jiyanê, lê hîn em li ser xaka xwe ne û bi zimanê dayîkê fêrî tiştên nû dibin. Em dizanin ku tu li başûrê Kurdistanê li Kampa Berdereşê rûniştî yî. Hêvîdar in ev jihevduketin nebe sedema ku em hev ji bîr bikin û hevaltiya me lawaz bibe. Bi hêviya ku bajarê me careke din rizgar bibe û careke din, em li bajar û dibistsana xwe vegerin.

Silav û rêz

Kampa Waşokaniyê

Hevalên te: Serhed, Alan,

Bajarê Heseke

Hêvî, Jîn, Kanîwar

20.05.2020

1- Nameya we xwendî, lêkolîn bikin; pêwîst e di nameyê de, çi cih bigirin?

2- Berhevkirinekê di navbera nameyên kilasîk û nameyên ku anha di rêya enternête de tên rêkirin, çêbikin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Çima mirov ji welatê xwe hez dike?
2. Çima biyanîti bi mirov zehmet e?
3. Sedemên derketina mirovan ji welatê xwe çi ne?

” BIYANÎTÎ “

Têgeha biyanîtiyê li gel wêjevan, hunermend û rewşenbîran wateyên cur bi cur jê re hatine dayîn, lê hemû wate jî xwe li ser bingehekî kom dikin ku biyanîti ew hestê ku bandorê li

ser mirov dike, dema ku mirov ji cihê jidayîkbûna xwe di bin şert û mercên cuda de, vediqete û penaber dibe. Êşa dûrbûna ji welat, êşa herî tund û dijwar e. Kî heye ku ji ber dûrbûna ji welatê xwe hêsiran narijîne?! Kî heye ê ku bêriya welatê xwe nake?! Biyanîti gotineke tije êş û xemgînî ye.

Helbestvanê kurd Seyid Elîyê Findikî di derbarê biyanîtiyê de weha dibêje:

**Vê xurbetê em dax kirin
Ji qelb û ceger nesax kirin
Bê perde û bê cax kirin
Ey wah ji derdê xurbetê
Em dax kirin bi daxa peza
Em kezixandin wek reza
Qibhet çi bû ev bû ceza
Ey wah ji derdê xurbetê**

Li welatê biyanî mirov çiqas bi hêsanî bijî jî, lê her dem wê bi hesreta welatê xwe be. Çiqas azad bijî, her dem wê xwe weke mirovekî bi zincîran bendkirî bibîne. Her dem wê giyanê wî bi xak, av, ba û asîmanê welatê wî ve girêdayî bimîne, her dem wê bêriya xizm û civaka xwe bike. Kes bi qasî mirovê ku li welatê biyanî jiyaye, wateya biyanîtiyê nizane, bi qasî wî nixê welat û xaka xwe nizane. Her dem wê li benda wê rojê be ku li cihê bîranîn û zaroktiya xwe vegere. Heger welat ne ewqas şîrîn ba, navê wî nedibû welatê dayîkê. Welat nola wê dayîka dilovan a ku zarokên xwe hembêz dike û hestê ewlehî û aramiyê ji wan re pêşkêş dike. Mirov çiqas rêwîtiyê bike û çiqas li welatên cîhanê bigere, ji hembêza welatê xwe germtir û dilovantir nabîne. Pêşiyên me gotiye:

“Şam şekir e, lê welat jê şîrîntir e”. Lê carnan ji ber sedemên curbicur mirov neçar dibe ku ji welatê xwe koçber û penaber bibe! Lê ya dijwar ew e ku ji ber sedemên şer û cengan bi hezaran mirov penaber dibin an jî bi darê zorê, ji welatê xwe tîndêr derxistin. Her weha gelek kes jî ji ber helwestên xwe yê neteweyî ji welatê xwe sirgûn dibin.

Di nava kurdan de, bi hezaran mirov ji gund û bajarên xwe hatine koçberkirin. Ji ber zextên desthilatdaran piraniya hunermend û rewşenbîran jiyana xwe li welatên biyanî domandiye û her weha gelek mînakên bi vî rengî hene.

Lê tevî vê yekê jî pêwîst e em fêr bibim ku dûrbûna ji welat ne dawiya rê ye û nayê wê wateya ku mirov dev ji her tiştî berde û bê hêvî bimîne. Mirov li welatê biyanî jî dikare rajeyê ji welatê xwe re pêşkêş bike. Çiqas bêriya welatê xwe bike, ewqas kar û xebatê bike ku rojekê ji rojan li welatê xwe vegere.

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Cax	Dîwarên ku li dora banan tîndêr avakirin
Kezixandin	Birîna şaxên daran ên zêde

Guftûgoya Waneyê

1. Biyanîtiyê pênase bikin.
2. Çima welat mîna dayîkê tê dîtin?
3. Ji ber çi sedeman mirov ji welatê xwe dûr dikevin?
4. Mirov li welatê biyanî çi astengiyan dibînin?
5. Em navê çend kesayetên kurd ên navdar ku ji ber desthilatdaran ji welatê xwe derketine, binivîsin.
6. Em navekî nû ji waneyê re binivîsin.

Hîndarî

1. Em dijwateyên peyvên li jêr binivîsin:

Dijwar Bendkirî Ceng

2. Em her yek ji peyvên li jêr, di hevokeke guncaw de binivîsin:

Rêwî - Aram - Sirgûn

3. Em ji waneyê du hevokên “dema bê” binivîsin.
4. Em ji waneyê sê navên pêkhatî binivîsin û qertafên wan ên sazker destnîşan bikin.

5. Em vê deqa li jêr bixwînin û şaşitiyên nivîskî sererast
 bikin û xalbendiyan, di cihê wan de, binivîsin:
 quling ji rovî re got dosto were ser çengên min ezê te li cih
 û warê xwe bigerîn im
 rovî li ser piştta quling siwarbû quling firiya û bilind bû
 quling ji rovî pirsî rovî tu çi dibînî
 rovî got ez herderê dibîn im gund bajar deşt çiya

HEVALNAVÊN ŞANÎDANÊ

- Ew ji pirtûkxaneyê hat.
- Ev gelekî zîrek e.

Ev her du cînav “ew, ev”, me çi nav li wan dikir?

1. Cînavên Şanîdanê.
2. Cînavên veжерok.

Em peyvên “xwendekar û keçê” li hevokên berê û li pey cînavên şanîdanê, bi kar bînin:

1. Ew xwendekar, ji pirtûkxaneyê hat.
2. Ev keç gelekî zîrek e.

RÊGEZ

Gava li rex cînavên şanîdanê, “navdêr werin”, em navê hevalnavên şanîdanê li wan dikin.

Em ji peyvên li jêr, hevokan saz bikin:

Hevalnav	Nav	Peyv	Hevok (Hevalnavê şanîdanê, Nav, Peyv)
Ew	Cotyar	Karker	Ew cotyar, karker e.
Ev	Endazyar	Hûrbîn
Ew	Lîstikvan	Lezîn
Ev	Mirîşk	Meşîn

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Tu bajarê Amedê nas dikî?
2. Dema gotina şûnwar tê gotin, çi tê bîra te?
3. Tu ji serdana cihên dîrokî hez dikî û çima?

”

SÛRA AMEDÊ

“

Weke ku tê zanîn Kurdistan navenda gelek şaristaniyan bû. Heta roja îro jî bermahî û berhemên van şaristaniyan li ser xaka Kurdistanê tên dîtin. Li her çar parçeyên Kurdistanê, şûnwarên dîrokî hene. Her çi qas dagirkeran ji bo tunekirina dîrok û çanda kurdan ev şûnwar

talan û winda kirine jî, lê beşeke baş ji wan maye ku di rêya wan re çand, ziman û dîroka gelên resen ên herêmê diyar dibe. Li Kurdisatnê gelek şûnwar hene. Amed jî cihekî pir dewlemend e; bi şûnwar û berhemên xwe tê nasîn.

Bi dîroka xwe ya hezar salan di navbera şaristaniyên Mezopotamyayê de weke navendeke kevnar, malovanî ji nîrxên payebilind re, kiriye.

Ji hûriyan heta mîtaniyan, ji medan heta eyûbiyan, bi dehan şaristanî şopên xwe li ser xaka vê navendê hiştine. Bajarê ku li ber çemê Dîcleyê hatiya avakirin, li gel dîroka xwe bi xwezaya xwe, tê nasîn.

Dem derbas bûne,
nav hatine guher-
tin, lê Amed bi
vê nasnameya
xwe ya pirrengî
û dîrokî, xwe gi-
handiye heta îro.
Nasname, bawerî
û çandên ji hev û

du cudatir bi hezarên salan wek ahenga heftreng, xwe spar-
tine Sûra Amedê.

Li gorî daneyên dîroknasan, ev sûra ku wek Bedena Amedê
tê nasîn, bingeha xwe ji gelên hûrî – mîtanî ku niştecihên
resen ên Kurdistanê û pêşiyên kurdan in, digre. Ji wê demê
heta niha bi bilindbûn û xurtbûna xwe weke mertalekî, para-
stina bajar kiriye.

Dirêjahiya vê sûrê 5.500 metre ye û bilindbûna wê di navbera
8 heta 12 metryan e. Piştî sûra Çînê, sûra Amedê dirêjtirîn
sûr e; lê ji aliyê bilindahiyê ve, ew ji Sûra Çînê bilindtir e.
Her weha pehnayiya wê di navbera 3 heta 5 metreyan de ye.
Di Sûrê de 82 bircên ku ji bo parastinê ava bûne, hene. Di
nav van 82 bircan de, ji ber mezinahî û nexşên xwe, bircên
wekî Bedena Mezin, Birca Heftbirayan, Birca Bizinan, Bir-
ca Findiqan, Merwanî, Qîza Qiral û Dûpişkê, zêdetir tene
nasîn. Ev bircên heyî, bi rêyên binerd ve, bi hev ve girêdayî
ne.

Li tax û kolanên Amedê,
em dikarin bi hêsanî rastî
şopên dîrokê bîn. Bi tay-
betî bermahiyên ku îro li
bajarê kevin cih digrin, ji
hêla baweriyên ve rewşa
Amedê ya kêlîyên dîrokî
nîşan dide. Bi mîmariya
xwe ya balkêş, Dêra Surp
Gerekos, Dêra Dayîka
Meryam, Mizgefta Mezin

û Mizgefta Nebî weke bermahiyên ku îro jî li ser pêyan in,
derdikevin pêşberî mirov.

Di nav rengîniya Baxçeyên Hewselê de, her aliyên Çemê
Dîcleyê bi saya Pira Dehderî hev û du himbêz dikin. Ev pir
weke bi dehan bermahiyên dîrokî, rengêkî cuda dide xweşk-
bûna Amedê. Her keviyekî pirê weke yê sûrê ji çiyayên şe-
witî yê Qerejdaxê anîne û bi sebir û kedeke mezin ev ber-
hema dîrokî hatiye hûnandin.

Guftûgoya Waneyê

1. Amed navê paytexta Kurdistanê ye, hin kes bi navê Diyarbekirê wê bi nav dikin. Gelo sedema wê çi ye?
2. Di demên berê de, sûr ji bo çi dihatin avakirin?
3. Bircên kelehê bi nav bike.
4. Ji bilî sûrê, li Amedê Pira Dehderî heye, lêkolîn bike.

Hîndarî

1. Em ji waneyê hemwate û dijwateya peyvên li jêr destnîşan bikin:
 - Hemwate: Zengîn Hember
 - Dijwate: Nûjen Sererd
2. Em gotinên li jêr di nava hevokên guncaw de, bi kar bînin:
 - Sûra Amedê
 - Dîrok
 - Çemê Dîcelyê
3. Em wateya peyva **pir** di her hevokekê de, destnîşan bikin:
 - Li Kurdistanê, **Pira** Dehderî, yek ji bermahiyên dîrokî ye.
 - Di cîhanê de, mirovên xêrxwaz **pir** in.
4. Em peyvên li jêr bi rêkûpêk bikin:
diyariya - ji bo - sûra - bav û kalan - Amedê - lawan e.

LÊVEGER (2)

1. Em valahiyên li jêr bi hevalnavên çawaniyê dagirin:

- Mirovê li nav hevalên xwe tê hezkirin.
- Reşoyê Amedî, kesekî
- Xwezaya bandorê li derûniya mirov dike.

2. Em valahiyên li jêr bi hevalnavên şanîdanê “ew, ev” dagirin.

- dar bi ber e, lewre nizim bûye.
- çiya pir bilind e, ji geştyaran vala nabe.

3. Em ji peyvên li jêr, sê hevokên cuda bi wateyên cuda saz bikin.

Dar, gul, hişk, rex, strî, bibîn

.....

.....

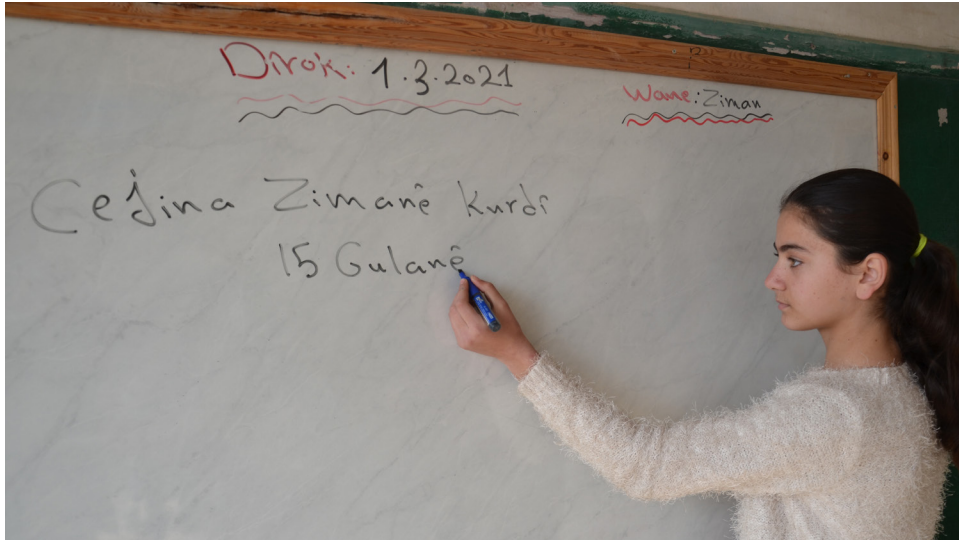
.....

Rênivîs

Nexşeya Parçekirî

Bav, dixwest rojnameyê bixwîne, lê kurê wî yê biçûk ew tengezar dikir û rê nedida ku xwendina rojnameyê tamam bike. Lewra bav westiya û ji rojnameyê kaxezek ku nexşa cîhanê li ser hatibû xêzkirin, qetandin. Ew nexşe parçe parçe kir û xist destê kurê xwe. Bav, xwest ku kur bi nexşeyê mijûl bibe û ji nû ve nexşeyê saz bike da ku derfetekê bistîne û rojnameyê bixwîne. Bav, dest bi xwendinê kir û pazdeh xulek neqediyar, dît ku kurê wî nexşe ji nû ve parçeyên wê gihandine hev. Bav matmayî ma û pirsî: “Kê te fêrî erdnîgariyê kiriye?” Kur: “Tu kesî ez fêr nekirime, lê li ser rûyê din ê kaxezê wêneyê mirovekî hebû, gava min parçeyên wêneyê mirov gihandin hev û min ew ji nû ve saz kir, min nexşeya cîhanê jî bi renekî xweşik saz kir.”

- Em xwe bikin kom û bi hev re em sojeya vê nivîsê binivîsin.
- Em wê weke rênivîs li hev bigirin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Hûn ji zimanê kurdî hez dikin an na û çima?
2. Di nêrîna te de, sedema ku hiştiye em di xwendin û nivîsîna kurdî de bigihêjin vê astê, çi ye?
3. Mirovên ku ji bo zimanê xwe xebat kirine, mirovên çawa ne?

”

CELADET BEDIRXAN

“

**Zimanên biyanî cil û kincên me ne, lê zimanê kurdî
çerm û laşê me ye.**

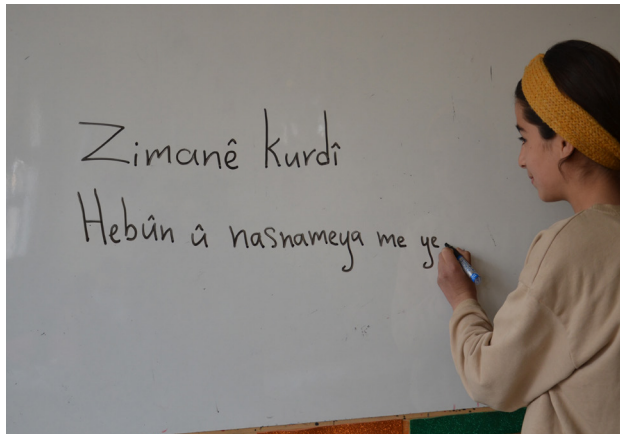
Di nava hemû gelan de, mirovine hene ku bi kar, xebat û qehremaniya xwe şopeke mezin di bîrgeha civa-ka xwe de, dihêlin. Bêguman neteweya kurd jî bi mirovên bi vî rengî dewlemend e. Yek ji xebatkarên doza gelê kurd jî Mîr Celadet Elî Bedrixan e. Mîr Celadet di 1893`yan de, li bajarê Stenbolê ji dayîk bûye. Ew di malbateke nav-

dar û welatparêz de, mezin dibe. Ji bo perwerdekirina Mîr Celadet û birayên wî li ser çand, ziman û wêjeya neteweyî, bavê wî gelek mamoste, dengbêj, çîrokbêj ... dianîn mala xwe. Ji bilî wan jî ji bo fêrkirina zimanê yûnanî, firansî, farisî û rûsî jî gelek mamoste dianîn.

Di sala 1922`yan de, dewleta Osmanî fermana gelek kurdan da, ji ber welatparêzya malabata Berdixaniyan, ew jî di nava

wê de bûn. Celadet bi birayê xwe Kamiran re, derbasî Almaniyayê dibe, li wê derê xwendina xwe ya mafnasiyê berdewam dike û dixwaze doktorayê bi des bixe. Lê ji ber gelek

sedeman nikarîbû xwendina xwe berdewam bike. Piştî têkçûna Şorşa Şêx Seîd, ji bo destekdayîna Serhildana Agirîyê, Celadet li Libnanê bi gelek rewşenbîr û welatparêzan re civiya û komeleya Xoybûnê damezrand. Piştî gera li gelek welatan û gelek astengî û hewldanên dûrxistina Celadet ji doza kurdî, Celadet berê xwe dide Suriyeyê. Dema Celadet dibîne ku Şoreşa Şêx Seîd û Serhildana Agirîyê bi ser nakevin û derfeta serhildanên nû kêm e, Celadet tê dighêje ku pêdiviya kurdan bi zanistê heye û bi xwendin û nivîsê heye. Celadet digot: “Heger miletê kurd fêrî xwendin û nivîsê bibûya, dê karîba rewşa xwe ya zehmet nas bikra û dema ku bighaştastekê ji zanebûn û têgihiştinê, dê rewşa wî bi giştî bihata guhartin.” Celadet baş dizanîbû ku ji bo xwendin û nivîsê, pêdiviya kurdan bi fêrbûna zimanê kurdî heye. Her weha fêrbûna zimanê dayîkê, dê hestekî neteweyî û yekîtiyekê di nava kurdan de çêbike. Li ser vê ramanê, Celadet têkoşîna xwe ya welatparêziyê bi awayê din berdewam dike û pênûsê, weke çeka guncaw ji qonaxê re dibîne. Di sala 1919`an de,

Celadet li ser alfebya latînî ji bo zimanê kurdî, dest bi kar dike. Celadet, ji bilî zimanê kurdî bi zimanê (erebî, farsî, fransî, rûsî, yûnanî, turkî, elmanî û inglîzî) jî dizaîn bû.

Ji bo bicihkirina vê alfebeyê û belavkirina çand, ziman û wêjeyê, Celadet di sala 1932`yan de Kovara Hawarê weşand. Hawar kovareke wêjeyî, çandî û hunerî bû; tê de gelek helbest, çîrok, ziman ... hebûn.

Piştî kovara Hawarê, Celadet di 1`ê nîsana sala 1942`yan de kovareke din bi navê Ronahiyê weşand ku mijarên wê wêje û nûçeyên cengê bûn. Nemaze ku weşana wê di dema Cenga Cîhanê ya Duyem de bû. Ji bilî alfebaya kurdî û her du kovaran, Celadet gelek berhem li dû xwe hiştin. Mîna rêzimana kurdî, ferhenga kurdî û hwd.

Di sala 1935`an de, mîr Celadet bi Rewşen Bedirxan re dize-wice û du zarokên wan bi navên Sînem û Cemşîd çêdibin.

Piştî ked û xebateke hêja him di qadên siyasyî û leşgerî de û him jî di qada perwerdeyê de, di 15`ê tîrmeha 1951`ê de, dema ku Celadet li ser karê xwe bû, di bîra avê de werdibe. Bi vê yekê Celadet jiyana xwe ji dest dide. Ew li bajarê Şamê, li Goristana Şêx Xalid Elneqîşebendî ku bapîrê wî Bedirxan Elezîzî jî li wê hatbû veşartin, hat oxirkirin. Mîr Celadet bi beşdarbûna gelek kesayetên navdar, xatirê dawî xwest.

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Komele	Rêxistin
Damezrandin	Avakirin
Nemaze	Bi taybet
Berhem	Encama karê ku hatiye kirin
Bîrgeh	Hiş

Guftûgoya Waneyê

1. Celadet Bedirxan kengî û li ku ji dayîk bûye?
2. Çima bavê Celadet mamoste, çîrokbêj û hwd, dianîn mala xwe?
3. Mîr Celadet û hevalên xwe li Libnanê çi komele ava kir û ji bo çi hat avakirin?
4. Piştî bidawîbûna Şoreşa Şêx Seîd û Serhildana Agirîyê, Celadet bi çi awayî têkoşîna xwe berdewam kir?
5. Bi kurtasî dabaşa Kovara Hawarê bike.
6. Celadet kengî û li ku çû ser dilovaniya Xwedê?
7. Tu kesayeta Celadet çawa dinirxînî?
8. Gotineke Celadet a di derbarê ziman de, binivîse.

Hîndarî

1. Em ji waneyê hemwateyên peyvên li jêr destnîşan bikin:

- Raperîn Şer
- Pêvajo Binketin

2. Em gotinên li jêr di nava hevokên guncaw de, bi kar bînin:

- Çîrokbêj:
- Şoreş:
- Ferheng:

3. Em peyvên li jêr bi rêkûpêk bikin:

Derkevin - Xwe - Beden e - Li - Bedena - Ziman - Xwedî.

4. Em wateya gotina **bîr`ê** di her hevokekê de binivîsin.

- **Bîra** ku tu avê jê vedixwî, keviran neavêjê.
- Şîreta ku dayîka min li min kiribû, ji **bîra** min naçe.

HEVALKARÊN ÇAWANIYÊ

1. Em hevokên li jêr bixwînin:
 - Ev kar bi giranî tê kirin.
 - Ew hêdî hêdî dimeşe, lê gavan navêje paş.
 - Me bi xurtî ew pêşbirk bi dest xist.
2. Em bersiva pirsên li jêr bidin:
 - Kar çawa tê kirin?
 - Ew çawa dimeşe?
 - Me çawa pêşbirk bi dest xist?

Peyvên “**bi giranî, hêdî hêdî, bi xurtî**” hevalkarên çawanîyê ne.

RÊGEZ

Hevalkarên çawanîyê, rewş û çawanîya karê ku tê kirin nîşan didin.

” Derbirîn “

Kesayet

Di nava neteweya kurd de, gelek kesayetên binirx hene ku di warê ziman û wêjeya kurdî de, xebatên baş kirine û xebata wan ji bo me bûye jêdera zanistê.

Tu jî dabaşa kesayeteke kurd ku di warê ziman û wêjeyê de xebitîye, bike.

Têbînî: Xalên li jêr di ber çavan re derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dûmahî

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Kî zarokan xwedî dike û mezin dike?
2. Erkê me li hember dayîka me, çi ye?
3. Gotineke watedar a girêdayî dayîkê, bi hevalên xwe re parve bike.

”

CEJNA DAYÎKÊ

“

Dayîka min hêdî derbasî hindirê odeyê bû, lê wê tu çirayên vêxistî nedîtin. Ji bo ku ber xwe bibîne, destê xwe avêt kebsa çirayê, lê ji nişka ve û jixweber çira hat vêxistin. Dayîka min matmayî ma, malbatê bi boneya Cejna Dayîkê, ahengeke biçûk ji dayîka min re, amade kiribû. Ode, bi pimpimokên rengîn hatibû xemilandin. Her weha wêneyê dayîka min li ser qalibê katoyê hatibû nîgarkirin. Tevan bi hev re got: “Cejna te pîroz be dayîka min.” Di pey re her endamekî ji endamên malbatê diyariyeke biçûk ji bo dayîka min pêşkêş kir. Bi vê boneyê, Gulbînê û birayê min ê mezin (Behzad) her yekî ji wan, kurtenivîsek, xwend.

Gulbîn: “Dayîka min a xoşewîst, gotin têra min nakin ku ez hestên xwe raber bikim. Tu sedema hebûna min î! Te bi baldarî û dilovanî em xwedî kirine. Di kêliyên herî tirsnak de, tu mirova herî nêzî min bû. Bi taybet dema ez nexweş diketim, tu dibû bijîşk û dermankera min. Hedan û aramiya te nedihat, heta ku ez saxlem nebûma. Kêliyên herî xweş, ew kêliyên ku te, ez fêrî xwendin û jiyanê dikirim. Tu dibistana ku mirov jê fêrî, sinc, zanist û jiyanê dibî.”

Di pey re, Behzad, dest û rûyê dayîka min maç kirin û nivîsa xwe xwend: “Tu rohnîya çavên me yî! Bi hebûna te, malbat li hev dicive. Tu mîna dareke biber î û dibî lûsa hemû

çivîkên xwe. Ne tenê malbata me li dora te dicive, bi hebûna te têkiliyên civakî kûrtir û xweştir dibin. Di jiyane de, tu bi-jîşk, mamoste û aşîtxwaza yekem î. Di pey re, dayîka min bi kelecana û çavên hêsirdayî û tijî firmêsk got: “Bi hebûna we, ez heme! Hûn parçeyên giyanê min in, kêliyên herî xweş; gava ez girnijîna ser lêvên we dibînim.

Di pey re malbatê bi hev re mûmên vexistî vemirandin û got: “Dayîk, kaniya jiyane ye!”

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Çira	Tiştê ku ronahiyê dide, mîna find, mûm ...
Aheng	Şahî
Raberkirin	Pêşkêşkirin
Dermanker	Bijîşk
Hedan	Tebat, hedar
Saxlem	Rehet
Lûs	Mala firindeyan
Firmêsk	Rondik, hêsir

Guftûgoya Waneyê

1. Dema dayîk, derbasî odeyê bû, çi dît?
2. Çima dayîk matmayî ma?
3. Ev aheng bi çi boneyê hat lidarxistin?
4. Em naveroka nivîsa Gulbînê, bi çend xêzan, binivîsin.
5. Li gorî Behzad, bi saya kê, têkiliyên civakî xurt dibin?
6. Em nivîsa li jêr bixwînin û hevokine nêzwateya wê, binivîsin:

“Tu rohnîya çavên me yî! Bi hebûna te, malbat li hev dicive”

7. Sojeya vê waneyê çi ye?
8. Em serenavekî guncaw ji vê waneyê re, hilbijêrin.

Hîndarî

1. Em valahiyên li jêr bi peyvên guncaw dagirin:

Gulbîn: Dayîka min a....., gotin têra min nakin ku ez hestên xwe Tu sedema hebûna min î! Te bi baldarî û..... em xwedî kirine. Di kêliyên herî de, tu mirova herî nêzî min bû. Bi taybet dema ez nexweş diketim, tu dibû bijîşk û min.

2. Em peyvên li jêr di hevokan de bi kar bînin:

Lûs, firmêsk, aheng, hedan, gîrnijîn

3. Em mjareke kurt li ser taybetiyên dayîkan binivîsin.

HEVALKARÊN ÇENDANIYÊ

1. Hinekî biaxive, gelekî guhdar bike.
2. Dayîk gelekî diweste, pêwîst e em pê re alîkar bin.
3. Pir li ber telefiziyonê rûnenê.

- **Gotinên “hinek, gelek û pir” çî diyar dikin?**

a. Dema kar.

b. Cihê kar.

c. Rêje û radeya kar.

- **Em peyvên li jêr di hevokan de bi kar bînin:**

a. Hindik:

b. Zêde:

RÊGEZ

Hevalkarên Çendaniyê: Ev hevalkar rêje û radeya karê ku tê kirin, nîşan didin.

” Agahiyên Wêjeyî “

Daxwazname

Daxwazname weke ku ji navê wê jî tê têgihaştin, ji wê nivîsa ku ji bo daxwaz, an bicihanîna karekî tê nivîsîn û ji bo cihê peywendîdar tê şandin, an pêşkêş kirin, “**daxwazname**” tê gotin.

Pêwîst e, em di van daxwaznameyan de, daxwazên xwe kurt û vekirî diyar bikin.

Mînak:

Ji bo Saziya Zimanê Kurdî a Bajarê Dêrikê

Ji bo fêrbûna zimanê kurdî û bi mebesta ku her kes fêrî zimanê kurdî bibe, em daxwaza vekirina xulên zimanê kurdî li Taxa Apê Osman, dikin.

Silav û Rêz
Kazemîn Mistefa
Taxa Osman Sebrî, Komîna Ş. Zinar
04.11.2020

BEŞA ÇAREM

Mafê Zarokan

1

**ROJA
ZAROKAN**

2

**XEBITÎNA
ZAROKAN**

3

**ERK Û
BIRYARDAN**

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Li gorî te, maf çî ye?
2. Lîstin, xwendin û derman maf in an erk in?
3. Dîroka Roja Zarokan a Cîhanî, kengî ye?

”

ROJA ZAROKAN

“

“

Em zarok in em zarok
 Em zarokên cîhanê
 Em piçûk in bêguneh
 Hez dikin ji jiyânê

Nas nakin em cudabûn
 Zer û spî û reşbûn
 Hemûj` dana Xwedan e
 Ew jiyana li gerdûn

Mafê me bê parastin
 Lîstik, nivîs û xwendin
 Bê cudabûn bê layan
 Derman û av û xwarin

Zarokên medya û mîtan
 Zaza, kurmanc û soran
 Dest bigirin bikin govend
 Seranserî Kurdistan

Yûnis Bahram

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Bêlayin	Bêalîbûn
Medya, Mîtan	Pêşiyên kurdan in

Guftûgoya Waneyê

1. Mebesta helbestvan ji malika li jêr çi ye?

Nas nakin em cudabûn
 Zer û spî û reşbûn
 Hemûj` dana Xwedan e
 Ew jiyana li gerdûn

2. Li gorî te, gelo mafên hemû zarokên cîhanê parastî ne yan na?
3. Di kîjan malikê de, dabaşa mafên zarokan tê kirin û mafên sereke çi ne?
4. Gelo ev mafên ku helbestvan dabaşa wan dike, ji hemû zarokên cîhanê re, tîn dayîn?

Hîndarî

Em navên zindiyên li jêr bigihînin damika ku mafên wan dihindirîne:

Zarok

- Parastin
- Êm
- Derman
- Dilovanî

Lawir

- Guhdan
- Neyên qutkirin
- Av û jîngeheke guncaw

Dar

- Lîstin
- Perwerde
- Derman
- Aramî

”
Rênivîs
“

Gotinên Pêşiyar

Gotinên Pêşiyar: Gencîneyeke dewlemend e. Tê de, encamên serboriyên mirovan bi cih bûne. Di van gotinan de, hizrekî geş û rêyeke dirust ku mirov li ser bimeşe heye. Di van gotinan de, şêweyê karê pêşiyar veşartî ye.

Mînak:

1. Kurmê darê ne ji darê be, dar kurmî nabe.
 2. Tu çî biçînî, tu yê hilînî.
 3. Karê bêrê, derdê bêderman e.
 4. Her giha, li ser koka xwe şîn dibe.
- Em gotinên li jor bixwînin û weke rênivîs binivîsin.

Mafê Zarokan

Em weke zarok gelek mafên me hene, ji wan jî:

1. Perwerde
2. Tîmarbûna gunçaw
3. Tendirurstî
4. Lîstin

Di derbarê zarok û mafên wan de, em mijarekê bini-
vîsin û xalên li jêr di ber çavan re, derbas bikin.

1. Girîngiya berdewamkirina perwerdeya bi zimanê dayîkê.
2. Gotinên navdaran ên girêdayî mafê zarokan.

Têbînî: Xalên li jêr di ber çavan re derbas bikin:

- Destpêk
- Naverok
- Dûmahî

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1. Kî pêwîstiyên te yên jiyanî ji te re peyda dîke?
2. Di temenê zaroktiyê de, kar girîng e yan xwendin?
3. Zarokên ku karên giran bikin, bi demê re wê çî bi wan re çêbibe?

XEBITÎNA ZAROKAN

Ji dema ku mirov ji dayîk dibe heta 18 saliya xwe, ew di qonaxa zaroktiyê de ye. Di vê qonaxê de pêwîstiya zarokan bi malbateke (dorhêleke) aram ku hemû pêdivî û pêwîstiyên wî ji xwarin, vexwarin, xwendin, parastin û hwd dabîn bike,

heye. Di rêgez û pîvanên hemû civakan de, di qonaxa zaroktiyê de, ji bilî xwendin, fêrbûn û lîstikê, tu kar û xizmetên ku bandorekê li derûnî yan fizîka zarokan bikin, ji wan nayên xwestin û qedexe ne.

Ji bo destnîşankirin û parastina mafên zarokan dûrî nijadperestî û ezezîtiyê, Komeleya Giştî ya Neteweyên Yekbûyî roja 20`ê mijdara sala 1989`an, weke Roja Cîhanî ya Mafên Zarokan ragihand. Lê ji ber gelek sedeman ev rêgezên ku mafên zarokan diparêzin, tên binpêkirin û di hin rewşan de zarok neçar dibin ku karên giran bikin; tevî ku ev kar ji temen û hêza wan re ne guncaw in. Li gorî amarên salên borî,

zêdetirî 100 milyon zarok li tevahî cîhanê karên ku ne li gorî temenê wan e, dikin.

Rewşa malbatê ya aborî, xemsariya sermiyanê malbatê, nezaniya hin malbatan ku xwendinê pêwîst nabînin, şer, koçberî û zordarî, hin ji sedemên derketina diyardeya karikirina zarokan a di temenê piçûk de ye. Bê guman bikaranîna zarokan ji bo karên giran gelek encamên metrsîdar bi xwe re derdixe holê; zarok ji mafê perwerdekirinê bê par dibin û rê li ber kêrhatiyên wan tê girtin. Ev yek jî dibe sedema belavbûna nezaniyê û xizaniyê. Her weha ji ber van karan, gelek nexwşiyên tendirustî û derûnî bi zarokan re çêdibin, bi taybet ku zarok ji aliyê fizîkî ve baş ne gihayî ne. Karkirina zarokan, mafê wan ê xwendinê jî winda dike û ev yek hem

li ser asta kesayeta zarok, hem jî li ser asta civakê bi giştî, bandoreke neynî dike. Bûyerên mîna kişandina çixareyan û diziyê bi xwe re tîne. Di gelek welatan de, zarok di qadên şer de cihên xwe digrin û xizanî û netêgihiştina wan ji aliyên hin kesan ve, tîen keysbazkirin. Ev yek jî dibe sedema nexweşiyên derûnî bi taybet ku bûyerên di şeran de diqewimin, zêydeyî asta zarokan in. Her weha nifşekî şerxwaz derdixe holê û bi awayekî giştî bandorê li dorhêla xwe dike.

Ji bo rê li ber vê diyardeyê bê girtin, pêwîstî bi xebateke berfireh heye. Ev jî yek ji erkên malbat, dibistan û rêvberiya herêmê ye. Malbat dikare di rêya perwerdekirina zarokan, girêdana wan bi xwendinê re û dabînkirina pêwîstiyên wan ên sereke, heta astekê rê li ber vê yekê bigre. Di dibistanê de jî mamoste dikare bandorekê li xwendekaran bike ku xwendina xwe berdewam bikin û metirsî û ziyanên karên giran bi wan bide naskirin.

Ji bo rêgirtina li ber bikaranîna zarokan, erkeke serke ya berpirsyar û rêveberên herêmê ye ku rêgezên guncaw destnîşan bikin û pêkanîna wan bisepînin. Her weha pêşkêşkirina alîkaryê ji bo malbat û kesên ku rewşa wan a aborî lawaz e û dabînkirina derfetên kar ji bo hemû welatiyan. Ji bo her kes karibe bi hêsanî tevî dibistan û perwerdeyê bibe, perwerdeya bêberamber bê dayîn û alav û amûrên girêdayî wê, ji her kesî re bîen peydakirin.

Wateyên Peyvan

Peyv	Wate
Nijadperestî	Ramana ku nijada (irq) xwe di ser a her kesî re dibîne.
Binpêkirin	Nepêkanîn
Amar	Serjimêrî
Diyarde	Bûyerên ku li ser asteke berfih di civakan de rû didin.

Guftûgoya Waneyê

1. Çima di qonaxa zaroktiyê de, pêwîstiya zarokan bi dorhêleke aram heye?
2. Di qonaxa zaroktiyê de, çi erkên zarokan hene?
3. Roja mafê zarokan kengî û ji aliyê kê ve hat raghandin?
4. Hin sedemên bikaranîna zaroakn destnîşan bike.
5. Bikaranîna zarokan ji bo karên giran çi encaman bi xwe re tîne?
6. Ji bo rêgirtina li ber vê diyardeyê, çend xalan binivîse.

Hîndarî

1. Em peyvên li jêr di nava hevokên guncaw de bi kar bînin:
 - Maf:
 - Perwerdekirin:
 - Birêveberî:
2. Em li gorî waneyê ramanên li jêr bi rêkûpêk bikin:
 - Parastina mafê zarokan di qonaxa zaroktiyê de û qedexekirina bikaranîna wan.
 - Sedem û encamên derketina diyardeya karkirina zarokan.
 - Ji bo rêgirtina li ber bikaranîna zarokan, çare û gavên ku pêwîst in bînin.
 - Destnîşankirina rojêke taybet ji bo mafê zarokan.
3. Em gotinên li jêr bi rêkûpêk bikin û hevokekê ji wan saz bikin:
Civakê – pewerdekirina – pêşeroja – girêdayî –zarokan e

HEVALKARÊ CIH Û BEREKÊ

- Zarokan, di yarîghê de, kêliyên herî xweş derbas kirin.
 - Kajîn ber bi rawestgehê ve, beziya.
 - Di nivîsgehê de, peyman hat wajokirin.
1. Em bersiva pirsên li jêr bidin:
 - a. Yarîgeh, navê cih an demê ye?
 - b. Nivîsgeh, navê cih an demê ye?
 - c. Kajîn, bi ku ve beziya?
 - d. “Ber bi rawestgehê ve”, çî diyar dike?
 - Alî
 - Dem
 - Cih
 - Cih û alî

RÊGEZ

Hevalkarên Cih û Berekê: Ew curehevalkar in ku alî û cihê karê ku tê kirin, nîşan didin.

2. Di hevokên li jêr de, hevalkarên cih û berekê, nîşan bikin:

- Bilibil li ser çiqilê biyê fixan dike.
- Kanza ji binerdê tê bidestxistin.
- Ji bo xweparastinê, ber bi paş de vegebiya.

3. Peyvên li jêr di nava hevokan de bi kar bînin:

- Sererd:
- Navend:
- Ji jêr ve:

” Agahiyên Wêjeyî “

Di vê helbestê de, Feqeyê Teyran bi avê re gotûbêjê dike û weha dibêje:

Ey av û av ey av û ay

Ma tu bi `îşq û muhbetê

Mewc û pêlan tavêy belav

Bê sekne û bê rahetê

Gava em baş li dawiya rêzikên helbesta li jor binerin, em ê bibînin ku tîpên peyvên dawî yên helbestê, mîna hev in.

- Ji vê wekheviya tîpan re, “**rêzbend**” tê gotin.

Mînak: ay, belav

Mînak: muhbetê, rahetê

Rêzbend: Ji wê wekheviya dengên ku li dawiya rêzikên helbestan tên, “**rêzbend**” tê gotin

Sê cureyên rêzbandan hene:

1. Rêzbenda Lawaz
2. Rêzbenda Tam
3. Rêzbenda Dewlemend

” Derbirîn “

Her mirovek di hizrê xwe de ji bo pêşeroja xwe hin tiştan destnîşan dike. Hin dixwazin bibin mamoste ji bo civaka xwe li pêş bixin. Hin dixwazin bibin bijîşk ji bo ku êş û azarên mirovan derman û sivik bikin. Her weha hin dixwazin bibin endazyarê çandiniyê ji bo pêdiviyên civakê dabîn bikin ...

- Li gorî xwe mijarekê derbarê pêşeroj û tiştên ku te plan kirine, binivîse.

MIJARA SERBEST

ERK Û BIRYARDAN

Di jiyane de, Ji her kesekî re maf û erk hene ku li gorî wan tev digere. Heger mirov erkên xwe nas bike dê bi regekî erênî bandor li jiyana wî bibe. Biryardan jî di jiyana mirovan

de tiştêkî girîng e. Biryarên rast, dibin sedma encamên baş û biriyarên çewt, dibin sedema encamên xirab.

Ji bo zarokan jî weke ku mafên wan hene û divê bên parastin, li rex wê jî hin erkên wan hene ku li gorî karîna wan ji wan tî xwestin.

Xwendin, pêkanîna karê mal û dibistanê, alîkariya dê û bav, hezkirina ji heval û derdorê re, baldarbûna li xweza û paqijiyaya jîngehê, rêzgirtina ji mezinan re ... hemû erkên zarokan in û pêwîst e neyên paşguhkirin.

Dema ku mirov maf û erkên xwe baş nas bike, wê demê wê karibe biryarên rast bide û biryardan li cem wî xurt bibe.

Piştî ku zarok digihêje temenekî, êdî ew dikar bixwe hinek

biryarên girêdayê kesayeta xwe bide. Mîna: Hîbijartina arezûyên xwe, hîlbijartina hin pêwîstiyên xwe yên jiyânî mîna cil û pêlîstokan, vegotina hest û ramanên xwe derbarê hin mijarên girêdayî wî ... Lê divê ev yek bi rêzgirtina ji malbatê re, bê kirin û nebe sedema pirsgirêkan di nava malbatê de.

Ji bo zarok bikaribe biryarên baş bide, divê destwerdan di biryarên wî de neyên kirin û derfet ji wî re bê dan ku bi serbestî biryarên xwe bide. Her weha malbat dikare pêşinyarên xwe bi zarok re parve bike ku zarok bikaribe di biryardana xwe de sûdê ji wan bigre. Divê biryarên zarok girêdayî wî bin û tu fişar ji aliyê tu kesan ve li zarok nebe.

Dema ku mirov rê bide zarok ku biryarên xwe, bixwe bide, ev yek dê zarok ber bi arezû û kêrhatiyên wî ve bikêşîne. Mînak dema ku zarokek hezkerê wênesaziyê be û derfeta biryardanê ji wî re bê dayîn, ew ê jixweber biryarên girêdayî arezûya xwe bide. Bê guman dema ku biryardan ji hezkirinê bê, wê encama wê ji biryara ku bi zorê hatiye sepandin, cudatir û baştir be.

DEMA BORIYA TÊDEYÎ

Ji Biçûkan Re

Şêr û piling tev de cûn
Rastî serîk penîr bûn
Vî jê xwar û wî jê xwar
Her duwa li hev dane dar
Yekî ji ê dî re got
Her du rabûn bûne cot
Go em herin cem rovî
Seydayê wehş û kovî

Cegerxwîn

- Di helbesta li jor de, peyvên binxêzkirî, di kîjan demê de ne?
 1. Niha
 2. Borî
 3. Bê

RÊGEZ

Dema Boriya Têdeyî: Ev dem, kar û bûyerên ku di demeke diyar de, pêk hatibin û bi dawî bûbin, diyar dike.

Agahiyên Wêjeyî

Cureyên Rêzbendan

1. Rêzbenda Lawaz: Ahenga dengan a li dawîya rêzikên helbestan ji yek tîpê pêk tê.

Mînak:

Ya reb bi kemalê huznê Yaqû**b**

Ya reb bi cemalê Yûsivê xo**b**

Selîm Silêman

2. Rêzbenda Tam: Ahenga dengan a li dawîya rêzikên helbestan, ji du tîpan pêk tê.

Mînak:

Da xelq nebêjtin ku ekr**ad**

Bê ma`rîfet in bê esl û biny**ad**

Ehmedê Xanî

3. Rêzbenda Dewlemend: Ahenga dengan a li dawîya rêzikên helbestan, ji sê tîpan pêk tê.

Mînak:

Ev çend e dikî hewar û g**azî**

Êdî çi miradekî dixw**azî**?

Melayê Cizîrî

Belavkirina Waneyan li ser Sala Xwendinê

Meh Hefte	Hefteya Yekem	Hefteya Duyem	Hefteya Sêyem	Hefteya Çarem
Rezber			Lêveger	Şagirt im
Cotmeh	Rêziman - Agahiyên Wêjeyî	Jiyana Serkeftî	Rêziman - Rênivîs	Berpirsyarî
Mijdar	Rêziman - Derbirîn	Arezû	Rêziman - Rênivîs - Derbirîn	Mirovên Vîndar
Berfanbar	Rêziman - Agahiyên Wêjeyî	Têkilî bi lawiran re - Rêziman	Rênivîs - Çan- dina Daran	Rênivîs - Der- birîn - Agahi- yên Wêjeyî
Rêbendan	Paqijiya Kesayetî - Rêziman	Rênivîs - Lêveger	Bêhinvedan	Bêhinvedan
Reşemeh	Werzişvan - Agahiyên Wêjeyî	Derbirîn - Karê Qenc	Rêziman - Rênivîs - Kî Me Ez	Derbirîn - Agahiyên Wêjeyî - Biyânîfî
Avdar	Biyânîfî - Rêziman - Keleha Amedê	Keleha Amedê - Rêziman - Rênivîs	Celadet Bedirxan - Rêziman	Derbirîn - Cejna Dayîkê
Cotan	Rêziman - Agahiyên Wêjeyî	Roja Zarokan	Rêziman - Rênivîs - Derbirîn	Xebitîna Zarokan - Rêziman
Gulan	Agahiyên Wêjeyî - Derbirîn - Mi- jara Serbest	Mijara Serberst - Rêziman - Agahiyên Wêjeyî		